

MEDYCYNĄ.

CZASOPISMO TYGODNIOWE
dla lekarzy-praktyków.

Warunki przedpłaty:

w Warszawie	rocznie	rs. 6 kop. —	Z przesyłką	rocznie	rs. 7 kop. —
	półrocznie	„ 3 „ —	pocztową	półrocznie	„ 3 „ 50

Cena numeru pojedynczego kop. 15.

Cena ogłoszeń Za wiersz jednoszpaltowy drobnem pismem lub za jego miejsce kop. 10.

Ogłoszenia przyjmują: w Warszawie Administracja Medycyny. — W Paryżu C. Adam 38 Rue de Varenne 38. —
W Berlinie Rudolf Mosse Jerusalemstrasse 48/49.

Adres Wydawcy: Jasna № 6.

Adres Redaktora: Krak. - Przedm. № 7.

Rachunki, odnoszące się do honorarium za artykuły, załatwiać można codziennie u Wydawcy od 9—10 rano.

O G Ł O S Z E N I A.

Apteka, Główny Skład Wód Mineralnych Naturalnych

oraz

Fabryka pastylek egzystująca

od 1855 r.

EDWARDA TREUTLERA

w Warszawie, Nowy—Świat Nr. 60

poleca:

TABULETTAE ALBOFERINI

WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE

„MOTOR“

Marszałkowska 23. Telefon Nr. 1809.

ODDZIAŁ WÓD MINERALNYCH

dawniej

Patentowany Instytut sztucznych wód mineralnych Aptekarzy Warszawskich

Poleca wody mineralne sztuczne i napoje gazowe przygotowane na wodzie destylowanej.

Sole do kąpiei mineralnych — kąpiele wydają się w łazienkach Akcyjnych na Zjeździe.

Na żądanie wysyłają się wody mineralne, naturalne. Woda destylowana na balony.

MATTONIEGO

GISSHÜBLERnajczystsza
woda mineralna**SZCZAWA-ALKALICZNA**Najlepszy napój dye-
tetyczny i orzeźwia-
jący.Wyborny dla dzieci
i rekonwalescentów.**Henryk Mattoni,**
Franzensbad, Wiedeń, Karlsbad, Budapeszt.**ZAKŁAD**

wodoleczniczy

Giesshübl, Sauerbrunn

pod Karlsbadem.

Miejsce pochodzenia

*Giesshübler'u***Mattoni'ego.****APTEKA I SKŁAD WÓD MINERALNYCH NATURALNYCH**

wprost ze źródeł sprowadzanych

POD FIRMĄ

D-r T. HEINRICHA

w Warszawie,

*przy rogu ulicy Wierzbowej i Senatorskiej Nr. 473b, nowy 11.*Jest stale zaopatrzoną we wszystkie wody mineralne tak krajowe jak i zagraniczne
jak również we wszystkie lekarstwa specjalne i środki lekarskie w ostatnich cza-
sach w użycie wprowadzone.**R E U M A T Y Z M**

Terma naturalna

PISZCZANY

(Pistian).

Na SPIŻU (Węgry) w małych Karpatach, 3 godziny do Wiednia, 3½
do Pesztu, najznakomitsze uzdrowisko siarczano-mułowe dla reuma-
tyków w cierpieniach stawów i kości po złamaniach i zwichnięciach,
w podagrze, nerwobólach (w Ischias). Urządzenia, tak co do mieszkań
jak i kąpeli według wszelkich wymagań, od wykwitnych, aż do naj-
tańszych. Zakład ortopedyczny.Trzy baseny czysto-siarczane, 3 siarczane-mułowe, i porcelanowy
Wanny porcelanowe, marmurowe i drewniane. Stosowanie kąpeli
błotnych, lokalnych z niezrównanym skutkiem. Sezon od 15 maja.
Prospekty gratis. Wszelkich informacyi udziela lekarz ordynujący**Dr. Al. Teichmann,** b. Asystent Uniwers. we Lwowie.Do 15-go maja w Krakowie,
Od 15-go maja Piszczany na Węgrzech.

ARTHRITIS

ISCHIAS

Z Ł A M A N I A, Z W I C H N I Ę C I A

MEDYCYNĄ.

CIASOPISMO TYGODNIOWE
dla lekarzy-praktyków.

Warunki przedpłaty: w Warszawie rocznie rs. 6, półrocznie rs. 3. Z przesyłką pocztową, rocznie rs. 7, półrocznie rs. 3 kop. 50. **Cena numeru pojedynczego** kop. 15. **Cena ogłoszeń:** Za wiersz jednoszpaltowy drobnem pismem lub za jego miejsce kop. 10. Ogłoszenia przyjmują: w Warszawie Administracya „Medycyny”. — W Paryżu C. Adam 38 Rue de Varenne 38.

Adres Wydawcy: Jasna Nr. 6.

Adres Redaktora Krakowskie Przedmieście Nr. 7.

TREŚĆ. PRACE ORYGINALNE O leczeniu przewlekłych chorób serca w Krynicy. Podał d-r Zygmunt Wąsowicz. — O wydzielaniu kwasu szczawowego, indykannu i siarazanów związanych w cukrzyce pod wpływem żywienia. Podał W. Moraczewski. (Ciąg dalszy). — **WYKŁADY KLINICZNE.** Najświeższe zdobycze i obecny stan pediatrii. (Dokończenie). — **STRESZCZENIA i WYCIĄGI.** 30. Zatrucia lizolem. 31. O cięciu łonowem przy końcu ciąży. — List otwarty do redakcyi „Medycyny”. — O ruchu chorych w szpitalu miejskim św. Stanisława za czas od dnia 14 kwietnia do 14 maja r. b. — **DROBNIEJSZE WIADOMOŚCI RÓŻNEJ TREŚCI.** — **WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.** — **OGŁOSZENIA.**

„MEDYCYNĄ“

GAZETTE MÉDICALE HEBDOMADAIRE
destinée aux medecins-praticiens.

Sommaire des articles originaux: 1) D-r Z. Wąsowicz — Sur le traitement des affections chroniques du coeur à Krynica. 2) D-r W. Moraczewski — Sur l'élimination de l'acide minauxalique, de l'indoxyl et d'acide sulfurique aromatique dans le diabète sous l'influence de la nourriture.

Redaction: Dr. M. Sadowski. Varsovie — Rue Krak-Przedm. 7.

„MEDYCYNĄ“

M EDICINISCHE WOCHENSCHRIFT
Organ für praktische Aerzte.

Inhalt der Originalabhandlungen: 1) D-r Z. Wąsowicz — Ueber die Behandlung chronischer Herzerleiden in Krynica. 2) D-r W. Moraczewski — Ueber die Ausscheidung der Oxalsäure, des Indicans und der gebundenen Schwefelsäure bei Diabetes unter dem Einfluss von Diät.

Redaction: Dr. M. Sadowski. Warschau — str. Krak-Przedm. 7.

O LECZENIU PRZEWLEKŁYCH CHOROÓB SERCA W KRYNICY.

NA PODSTAWIE WŁASNYCH SPOSTRZEŻEŃ.

Podał

D-r Zygmunt Wąsowicz.

b. asystent kliniki lekarskiej Uniw. Jagiell., lekarz zdrojowy w Krynicy.

Leczenie kąpielowe przewlekłych chorób serca jest zdobyczą ostatnich dziesiątków lat ubiegłego stulecia. Pierwszym, który w leczeniu tych chorób stosował kąpiele, był prof. BENEKE, praktykujący podczas lata w Nauheimie. Zauważył on mianowicie, że kąpiele solankowe nauheimskie, CO₂, zawierające, u chorych z ostrym gościem i z następczemi zmianami na wsierdzu, sprowadzają ustąpienie wszelkich objawów gościowych nawet w stawach, ochraniają od nawrotów choroby, uspakajają i regulują czynność serca i w krótkim stosunkowo czasie przywracają utracone siły choremu.

Spostrzeżenia, jakie BENEKE zrobił nad działaniem tych kąpiełi odnośnie do spraw odbywających się na wsierdzu u osób dotkniętych gościem, naprowadziły go na myśl stosowania tego samego leczenia w wadach zastawkowych i w innych rodzajach niedomogi serca, etiologicznie różniących się od chorób serca, dotychczas leczonych kąpielami.

Za przykładem BENEKE'go poszli i inni, jak GROEDEL Th. SCHOTT, Aug. SCHOTT, BODE, którzy zakres wskazań do leczenia kąpielowego chorób serca w Nauheim rozszerzyli na wszystkie rodzaje cierpień narządu krwionośnego, a łącząc z tą nową metodą w miarę potrzeby leczenie terenowe według OERTEL'a, gimnastykę i mięsienie, stworzyli sposób leczenia, który przez swe znakomite wyniki zyskał sobie ogólne w świecie lekarskim uznanie, a miejscu kąpielowemu Nauheim, prócz światowej sławy, zjednał miano zdrojowiska specjalnego dla chorób serca.

Balneoterapia dzisiejsza pozbyła się już z wielkim dla siebie pożytkiem dawnych misteriów, a wiara w duchy opiekuńcze pewnych źródeł, w ich cudowne specjalne działanie zaginęła bezpowrotnie. To też zapatrując się na wyniki leczenia chorób serca w Nauheim ze stanowiska naukowego, zobaczymy, że owe świetne wyniki osiągnięte zostały środkami bynajmniej nie cudownymi, nie będącymi w każdym razie — specjalnością tylko Nauheimu — ale środkami, z jakimi nie trudno się spotkać i w naszych zdrojowiskach.

Kąpiele nauheimskie, czynnik w leczeniu chorób przewlekłych serca najważniejszy, odznaczają się, prócz ciepłoty naturalnej, zawartością wielką soli i wolnego kwasu węglanego. Uważając za zbyt liczne przytaczanie całych rozbiórów obu źródeł, używanych na kąpiele, zaznaczymy tylko w tem miejscu, że suma części stałych, z których na sam chlorek sodu przypada więcej niż $\frac{3}{4}$, wynosi:

w źródle XII 33.7635 grm.

w źródle VII 26.3543 grm.

na 1000 grm. solanki. Co do zawartości istotnie wolnego kwasu węglanego (CO_2), wynosi ona w obu tych źródłach 430 — 708 ctn. sz.

Części stałe, rozpuszczone w kąpeli, jak to wykazały doświadczenia C. G. LEHMAN'a, THOMSON'a i innych, a przedewszystkiem Du MENIL'a, nie ulegają przez nieuszkodzoną skórę ludzką zgoła żadnej rezorbcyi — o ile nie należą do ciał, rozpuszczających warstwę rogową skóry, jak np. kwas salicylowy, karbolowy, salol, a więc przez zastosowanie ich zewnętrzne w formie kąpeli nie mogą wywrzeć żadnego wybitniejszego wpływu na ustrój, a w szczególności na narząd krążenia.

Jakkolwiek LEHMAN wykazał, że po każdej kąpeli mineralnej części części stałych dostają się między pory skóry i tam krystalizują, to okoliczności tej ważniejszego znaczenia przypisać nie można. Drobnutkie krzyształki soli, zależnie od swego kształtu, mogą, zdaje się, wywołać pewne podrażnienie zakończeń nerwowych w skórze i to najprawdopodobniej przyrody mechanicznej — pomimo tego kąpiel solankowa, jak to wykazał JACOB a LEICHTENSTERN potwierdził, nie wywiera na ustrój żadnego innego wpływu, niż kąpiel z wody zwyczajnej, co do czasu trwania i ciepłoty jednakowa.

Pozostają więc dwa ważne czynniki, które w kąpeli nauheimskiej wywierają wybitny wpływ na narząd krążenia, a mianowicie, wolny kwas węglany i ciepłota. Zawartością CO_2 wolnego różnią się te kąpiele od kąpeli z wody zwyczajnej, działanie więc ich przedstawi się nam jako suma, złożona z działania kąpeli zwyczajnej o pewnej ciepłocie i działania wolnego kwasu węglanego.

Leczenie nauheimskie chorób serca ma przedewszystkiem na celu usunąć zaburzenia pośrednio lub bezpośrednio, mięsień sercowy „zaszanować“ i wzmocnić w ten sposób, by mógł bez wysiłku odpowiedzieć zadaniu, jakie w ustroju ma do spełnienia.

Nazwa kąpieli	ciepłotę ustroju	przemianę materji.	układ nerwowy	narząd oddechania	narząd krążenia
Kąpiel zwyczajna.	Zimne obniżają — ciepłe zwiększają ciepłotę ustroju.	Chłodne skutkiem zwiększonego ciśnienia śródnaczyniowego zwiększają ilość wydalanego moczu (ciężko zmniejszają), podnoszą prężność i stężenie azotowych (ciężko nieznacznie).	W krótkotrwałej wzmoczone czucie dotyku — długotrwała przeciepła, czucie dotyku i bólu.	Po dłuższym działaniu chłodnej kąpieli ruchy oddechowe głębsze.	Podrażnia pośrednio lub bezpośrednio nerwy naczyńnorożne. Powierzchniowe, krótkotrwałe podrażnienie przez kąpiel wywołuje zwężenie z następnym rozszerzeniem naczyń skórnych. Długotrwałe podrażnienie przez kąpiel o niskiej ciepłocie poraża nerwy związujące naczynia. Wyższe ciepłoty powodują zwiotczenie naczyń i zmniejszają ich napięcie. Kąpiel chłodna ogólna podwyższa napięcie naczyń i po krótkotrwałem przyspieszeniu zwalnia czynność serca (ciepła przyspiesza czynność serca), zwiększa ciśnienie wśrodnacyniowe (ciepła obniża) nawet wtedy, kiedy wystąpi rozszerzenie naczyń na obwodzie, i spowoduje rozdzielenie krwi inne przez rozszerzenie naczyń na obwodzie a zwężenie naczyń głębiej położonych.
Kąpiel solankowa.	Tak samo jak kąpiel zwyczajna o tej samej ciepłocie.	Prawdopodobnie zmniejsza ilość wydalanego azotu.	Zmniejsza pobudliwość nerwów skórnych.	Żadnego charakterystycznego działania.	Tak samo jak kąpiel zwyczajna o tej samej ciepłocie. Zresztą kąpiel solankowej jako takiej, nie można przypisać żadnego charakterystycznego działania na czynność serca.
Kąpiel mineralna CO ₂ zawierająca.	Przez rozszerzenie naczyń na obwodzie podnosi się ciepłota na obwodzie, wewnątrz się zmniejsza. CO ₂ ulatniając się z kąpieli zabiera ustrojowi więcej ciepła, niż kąpiel zwykła o tej samej ciepłocie.	Dotychczas niezbadany i nie ustalony.	Znaczne podrażnienie zakończeń nerwów przez CO ₂ . Podrażnienie to przechodzi na ośrodki troficzne rdzenia piersiowego, na ośrodki naczyńnorożne, a ztąd na ośrodek nerwu błędnego, sprawdzając zwolnienie czynności serca.	Więcej niż kąpiel zwyczajna.	Wybitne rozszerzenie naczyń na obwodzie (silno zaczerwienienie skóry) ciśnienie wśrodnacyniowe z początku się podnosi, a leżba tętna opada (nawet w kąpieli pod względem ciepłoty obójtnej). Wpływ kąpieli mineralnej na narząd krążenia znacznie wybitniejszy, niż kąpieli zwyczajnej o tej samej ciepłocie, utrzymuje się jeszcze blisko 2 godziny po kąpieli. Wpływ kąpieli zwyczajnej jest krótkotrwały.

W wadach serca wcześniej, czy później przyjść musi do zmian w samym mięśniu sercowym. Z chwilą kiedy siła jego wyczerpie się i nie starczy na to, by całą masę krwi pchnąć w obieg pod takim ciśnieniem, jak to się dzieje w warunkach fizyologicznych, pokazują się pierwsze objawy niedomogi: konieczna dla prawidłowego krążenia różnica w ciśnieniu w układzie tętniczym i żylnym zmniejsza się, a następstwem tego będzie nagromadzenie się większej ilości krwi w układzie żylnym pod ciśnieniem wyższym, podczas gdy w naczyniach tętniczych przy ciśnieniu zmniejszonym zmniejszy się również ilość krwi. Ten nieprawidłowy stosunek w ciśnieniu śródnaczyniowym zaznaczy się niekorzystnie na krążeniu w naczyniach włosowatych na obwodzie i w poszczególnych narządach przez zwolnienie tegoż krążenia, upośledzając w ten sposób w większym lub mniejszym stopniu najważniejszą bezwątpienia czynność w ustroju, t. j. wymianę pierwiastków. Jeżeli teraz weźmiemy i to na uwagę, że z powodu nierównomiernego i nieprawidłowego rozmieszczenia krwi i zmian w ciśnieniu śródnaczyniowym musi ostatecznie ucierpieć na tem i samo napięcie ścian naczyniowych, to z jednej strony nie trudno nam będzie wytłumaczyć sobie wszystkie objawy niedomogi serca, poczynawszy od nieznaczących zaburzeń w odżywianiu i czynności niektórych narządów, ich przekrwienia i skutków tegoż, aż do opuchlin kończyn i jam surowiczych, a z drugiej strony nie trudno będzie znaleźć drogę, na którą świadome celu leczenie skierowane być winno.

Tych kilka uwag, zaczerpniętych z patologii krążenia, tłumaczy nam doskonale, jak niesłychanie ważne znaczenie ma utrzymanie w wadach serca krążenia obwodowego (w naczyniach włosowatych) na należytej stopie, a zarazem pozwoli nam ocenić, czy i o ile stosowanie w tym celu kąpielei i jakich kąpielei, w przewlekłych chorobach serca, wskazaniu temu odpowiedzieć może. Przypatrzmy się przeto w niżej przytoczonym zestawieniu działaniu różnych rodzajów kąpielei na ustrój ludzki, a w szczególności na narząd krążenia. (Patrz tabl. str. 441).

Z zestawienia tego wynika, że kąpiel solankowa, jako taka, w działaniu swem na ustrój ludzki nie różni się niczem od kąpielei zwykłej, kąpiel zaś mineralna wywiera daleko wybitniejszy wpływ, niż kąpiel zwyczajna na ustrój, szczególnie zaś na narząd krążenia i układ nerwowy i to dzięki zawartości nie części mineralnych, w wodzie rozpuszczonych — ale dzięki zawartości kwasu węglanego.

Działanie to jest czysto mechaniczne. Banieczki gazu, przyczepiając się do powierzchni ciała w wodzie zanurzonej, podrażniają nadzwyczaj silnie zakończenia nerwów czuciowych. Równocześnie i naczynia włosowate skórne, po chwilowem krótkotrwałem zwężeniu, rozszerzają się (daleko prędzej, niż w kąpielei zwyczajnej), kąpiący się ma przyjemne uczucie ciepła tem większe, im bardziej rozszerzyły się naczynia na obwodzie. Podrażnienie to przez CO₂ przechodzi na ośrodki troficzne w rdzeniu pacierzowym, poraża prawdopodobnie ośrodki naczynioruchowe i przez silne rozszerzenie naczyń na obwodzie, a więc przez zmniejszanie się oporów na obwodzie, ułatwia pracę sercu. Chory w kąpielei po wystąpieniu tego odczynu czuje się już swobodniejszym, oddycha głęboko i spokojnie, jakby mu ciężar spadł z piersi.

Podrażnienie to w dalszym ciągu przechodzi z ośrodków naczynioruchowych na ośrodek nerwu błędnego, wywołując jako skutek zwolnienie czynności serca. Okoliczność ta w odczynie kąpielei mineralnych, CO₂ zawierających, jest niesłychanie ważna, jeśli uwzględnimy, że w wadach serca

mięsień sercowy pracuje już z wysiłkiem, aby utrzymać na należytej stopie konieczną pracę w komórkach, że przez nadmierne i za długie drażnienie nerwu błędnego pracy tej schorzały mięsień podolałoby nie mógł. O tem przy zapisywaniu tych kąpeli należy zawsze pamiętać i odpowiednio do danego przypadku polecać najpierw kąpiel z mniejszą zawartością CO_2 , a potem dopiero przejść do kąpeli silniejszych, nie zapominając i o tem, że kąpeli zbyt długo przewlekać nie wolno. (D. n.).

O WYDZIELANIU KWASU SZCZAWIOWEGO, INDYKANU I SIARCZANÓW ZWIĄZANYCH w cukrzycy pod wpływem żywienia.

Podał

D-r WACŁAW MORACZEWSKI

(z kliniki lekarskiej uniw. lwowskiego prof. d-ra R. Gluzińskiego).

(Ciąg dalszy — Zob. Nr. 20).

Przypadek III. Fr. S. lat 20. *Diabetes mellitus*.

Anamnesis. Brat chorej zmarł na cukrową chorobę. Rodzice i reszta rodu ma się dobrze. Przed 7 miesiącami zauważyła chora wzmoczenie pragnienia, poczem wyjechała do Karlsbadu. Chora ma męża i dwie zdrowe córki, roniła 2 razy.

Status praesens. Oprócz lekkiego rozszerzenia żołądka nic szczególnego u chorej wykryć się nie daje. Mocz zawiera ślad białka, 3 — 4% cukru, wyraźny aceton i kwas octowy. W czasie pobytu w szpitalu dostawała chora sól karlsbadzką. Teraz przerwano wszelkie leczenie.

Dyeta składa się: z 4-ch szklanek herbaty ze śmietanką
odpowiadającym 1000 ctm. płynu.

6 jaj i 250 grm. wina.

2 syfonów czyli 800 ctm. sz. płynu.

150 grm. cielęciny.

120 grm. drobiu.

160 grm. szynki.

150 grm. wołowego mięsa.

600 grm. jarzyny.

15 grm. masła.

Do tej diety dodaliśmy w drugim okresie 300 grm. mięsa wołowego.

W trzecim okresie zamiast mięsa 50 grm. masła, a trzeciego dnia 100 gr. masła.

W czwartym okresie żywiła się chora tylko kapustą i herbatą czystą, zjadła około 900 grm. kapusty i wypila 1000 grm. herbaty i syfon wody czyli 400 grm. płynu.

W okresie piątym, który trwał tylko dzień jeden, wypila chora 3780 gr. mleka, zawierającego według naszych analiz 0,6% N, 0,12% Cl, 0,11% P i 0,1% Ca,

Data														U w A G I.		
Ilość moczu	Azot %	Azot amoniaku %	Azot mocznika %	Azot kwasu moczowego %	Azot ciał ksan- tyn. %	Kwas szczawio- wy ‰	Indykan jako Indygo ‰	Aceton %	Wapno Ca ‰	Fosfor P ‰	Chlorki Cl ‰	Siarczany mineral. S ‰	Siarczany związa- ne S ‰		Cukier	
27. XII	2250	1.018	0.0549	0.868	0.0185	—	—	—	—	—	0.4686	—	—	3.2	Dyeta mieszana bez cukru 4 herbaty ze śmietanką, 1 litr 6 jajek i 1/4 litra wino 600 grm. jarzyn 130 grm. szynki 130 grm. drobin 130 grm. cielęciny. 150 grm. beafsteeku	
	2250	1.039	0.0602	0.966	0.0140	0.0033	—	—	—	—	0.5041	—	—	2.9		
	2400	—	0.0567	—	0.01848	—	—	—	—	—	0.4473	—	—	2.8		
	2170	—	0.0560	—	0.0112	0.0033	—	—	—	—	0.4579	—	—	2.8		
	2160	1.158	—	0.826	0.0123	0.0014	—	—	—	—	0.4165	—	—	2.4		
	2410	1.085	—	0.952	0.0112	0.0039	—	—	—	—	0.4863	—	—	3.0		
	2730	1.026	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.3		
	2470	0.896	0.0700	—	—	—	0.0621	0.1484	—	0.0341	0.0821	0.4731	0.0507	0.035		3.2
	2060	0.945	0.0700	—	—	—	0.2611	—	0.240	—	0.0785	0.4118	0.0542	0.031		3.7
	1920	1.071	—	—	—	—	0.2369	0.1625	0.260	0.0422	0.0777	0.5041	0.0596	0.045		3.7
	2500	1.012	0.0700	—	—	—	—	0.1124	0.108	0.0346	0.0616	0.4260	0.0527	0.038		3.6
	2500	1.033	0.0781	0.896	0.01456	—	0.1205	0.0724	0.390	0.0335	0.0708	0.4331	0.0567	0.020		3.2
	2400	1.113	0.0980	—	—	—	0.3364	0.1145	0.838	—	0.0724	0.4295	0.0654	0.031		3.5
	2330	0.966	0.0766	—	—	—	0.3745	0.1032	0.326	0.0219	0.0759	0.4189	0.0491	0.041		2.4
	2070	0.931	0.0980	—	—	—	0.4901	—	0.380	0.0237	0.0621	0.4828	0.0588	0.038		3.2
	2500	1.001	0.1120	0.770	0.0101	0.0061	0.4904	0.1212	0.760	—	0.0532	0.4864	0.0530	0.041		3.4
	2170	1.043	0.0893	—	—	—	0.0141	0.1145	0.430	—	0.0666	0.4828	0.0608	0.044		3.1
	2470	0.965	0.0816	—	—	—	0.2585	0.0684	0.335	0.0355	0.0626	0.4828	0.0443	0.045		3.0
	2830	0.8 obl.	0.0781	0.588	0.0133	—	0.8254	0.0632	0.456	0.0166	0.0630	0.4864	0.0482	0.031		2.6
	1360	0.914	0.1120	—	—	—	0.5270	0.1252	0.367	0.0495	0.0879	0.5023	0.0651	0.041		2.1
	1530	0.651	0.0896	—	—	—	0.2068	0.0320	0.403	—	0.0645	0.9940	0.0331	0.037	1.7	
	1575	0.404	0.0896	0.252	0.102	0.0083	0.1856	0.0895	0.497	0.0324	0.0426	1.0863	0.0147	0.029	1.3	
	4700	0.2485	0.0564	0.210	0.0024	0.0003	—	0.0168	0.275	0.0143	0.0346	0.3266	0.0076	0.0012	2.1	
	3100	0.595	0.0367	—	—	—	0.0178	0.0588	0.427	0.0297	0.1155	0.3727	0.0395	0.027	3.1	
	2330	0.973	0.0598	—	—	—	1.1618	0.0756	0.586	0.0389	0.2133	0.3905	0.0628	0.018	3.0	
	2000	1.099	0.0661	0.840	0.0123	0.0033	0.7037	0.0972	0.476	0.0326	0.1927	0.3550	0.0708	0.040	2.7	
	2450	1.071	0.0664	0.742	0.0126	0.0010	0.7339	0.0672	0.682	0.0320	0.1336	0.4189	0.0682	0.020	2.7	
	}														Dyeta I okresu	
	}															
	}															
	}															
	}															
	}														Roszlina dyeta: tłuszcz, 900 gr. kapusty herbata i syfon.	
	}															
	}															
	}															
	}															
	}														3750 ctm. mleka.	
	}															
	}															
	}															
	}															
	}														Dyeta I okresu z dodatkiem 18 gr. I dnia a II i III 30 gr. fosforanu wapna.	
	}															
	}															
	}															
	}															
	}														Dyeta I okresu	
	}															
	}															
	}															
	}															

Ilość mocz	Ogólny N. gr.	Amoniak N. gr.	Mocznik N. gr.	Kwas moczowy N. gr.	Ciała kaantyn. N. gr.	Kwas szczaw. gr.	Indykan gr.	Aceton gr.	Wapno Ca gr.	Fosfor P.	Chlor. Cl gr.	S. mineraln.	S. związ. gr.	Cukier gr.
2250	22.92	1.235	19.53	0.416	—	—	—	—	—	—	10.548	—	—	72
2250	23.38	1.354	21.735	0.315	0.074	—	—	—	—	—	11.342	—	—	65
2400	24.0	1.361	—	0.4435	—	—	—	—	—	—	10.735	—	—	67
2270	24.0 oblicz	1.215	—	0.243	0.072	—	—	—	—	—	9.936	—	—	60
2460	25.023	—	17.941	0.265	0.030	—	—	—	—	—	8.998	—	—	51
2410	62.148	—	22.843	0.269	0.094	—	—	—	—	—	11.719	—	—	72
2730	27.996	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90
2470	22.131	1.729	—	—	—	0.2027	0.3665	—	0.8422	2.027	10.685	1.252	0.086	79
2760	18.467	1.442	—	—	—	0.5378	—	0.4944	—	1.617	8.483	1.116	0.063	76
2970	20.568	—	—	—	—	0.4529	0.3120	0.4992	0.8102	1.481	9.696	1.144	0.086	71
2500	25.287	1.750	—	—	—	—	0.2810	0.270	0.8650	1.540	10.650	1.317	0.095	90
2500	25.712	1.952	22.40	0.3640	—	0.3012	0.1810	0.9750	0.8375	1.770	10.827	1.420	0.050	80
2400	26.712	2.352	—	—	—	0.8073	0.2748	2.0112	—	1.905	10.308	1.569	0.074	84
2350	22.701	1.8001	—	—	—	0.8801	0.2424	0.7661	0.5146	1.784	9.844	1.154	0.096	56
2070	29.271	2.028	—	—	—	1.014	—	0.7866	0.4906	1.285	9.994	1.217	0.078	66
2500	25.025	2.800	19.25	0.2525	0.015	1.226	0.3030	1.9000	—	1.330	12.160	1.325	0.103	85
2170	22.633	1.938	—	—	—	0.0306	0.2484	9.331	—	1.445	10.477	1.319	0.095	67
2470	22.390	2.016	—	—	—	0.6384	0.1689	0.8274	0.8768	1.546	11.925	1.094	0.111	74
2850	22.0 oblicz.	2.225	16.758	0.322	—	2.3530	0.1801	1.2996	0.4731	1.026	13.862	1.374	0.088	74
1360	12.423	1.529	—	—	—	0.7167	0.1703	0.4991	0.6732	1.195	10.911	0.885	0.056	28
1530	9.760	1.371	—	—	—	0.3164	0.1407	0.6166	—	0.986	15.208	0.506	0.057	26
1580	6.363	1.415	3.981	0.1611	0.013	0.2932	0.1414	0.7852	0.5119	0.673	17.158	0.232	0.046	20
4700	11.679	2.650	9.870	0.1151	0.013	—	0.0789	1.2935	0.6721	1.485	15.350	0.357	0.0056	98
3500	18.445	1.137	—	—	—	3.1552	0.1823	1.3237	0.9207	3.5805	11.554	1.224	0.083	96
2330	22.670	1.372	—	—	—	2.7069	0.1764	1.3653	0.9063	4.969	9.098	1.463	0.042	69
2000	21.980	1.322	16.80	0.246	0.066	1.4074	0.1944	0.952	0.6520	3.854	7.100	1.416	0.080	54
2450	26.239	1.627	18.179	0.308	0.025	1.7931	0.1646	1.6709	0.7840	2.532	10.263	1.670	0.049	66

27. XII	Data													
	Azot $\frac{NH_3}{N}$	Azot $\frac{moczu}{N}$	Azot $\frac{kw. mocz.}{N}$	Kwas $\frac{szezaw.}{N}$	Indyg. $\frac{N}{N}$	Aceton $\frac{N}{N}$	Ca $\frac{N}{N}$	P $\frac{N}{N}$	Cl $\frac{N}{N}$	Min. S $\frac{N}{N}$	Związ. S $\frac{N}{N}$	D $\frac{N}{N}$	H ₂ O $\frac{N}{N}$	Indykan Kw. szeczaw.
5.4	86.0	1.8	—	—	—	—	—	—	45.9	—	—	9.1	22.0	—
5.7	92.8	1.3	—	—	—	—	—	—	48.4	—	—	2.8	21.6	—
5.6	—	1.8	—	—	—	—	—	—	44.7	—	—	2.8	24.0	—
5.0	—	1.0	—	—	—	—	—	—	41.6	—	—	2.5	19.7	—
—	71.2	1.1	—	—	—	—	—	—	35.9	—	—	2.0	18.6	—
—	88.1	1.04	—	—	—	—	—	—	45.0	—	—	2.7	22.3	—
7.8	—	—	—	9.1	16.5	—	3.8	9.1	52.8	5.6	0.4	3.5	28.5	1.8
7.4	—	—	—	27.6	—	25.4	—	8.3	43.5	5.9	0.3	3.9	21.8	—
—	—	—	—	92.0	15.2	24.3	3.9	7.2	47.1	5.5	0.4	3.4	18.0	0.7
6.9	—	—	—	—	11.1	10.6	3.4	6.1	42.0	5.1	0.38	3.5	24.7	—
7.5	87.0	1.4	—	—	7.0	37.8	3.3	6.8	42.1	5.5	0.2	3.1	24.2	0.6
8.8	—	—	—	30.2	10.3	7.5	—	7.1	37.8	5.9	0.29	3.1	21.6	0.33
7.9	—	—	—	38.8	10.6	33.9	2.2	7.8	43.3	5.0	0.4	2.5	24.3	0.27
10.5	—	—	—	52.7	—	40.8	2.5	6.7	51.9	6.3	0.4	3.4	22.2	—
11.2	77.0	1.0	—	49.0	12.1	76.0	—	5.3	48.6	5.3	0.41	3.3	25.0	0.25
8.6	—	—	—	1.3	10.9	41.3	—	6.4	46.4	5.9	0.42	2.9	20.8	8.1
6.0	—	—	—	28.5	7.5	35.8	3.9	6.9	53.1	4.8	0.5	3.3	27.2	0.26
9.7	73.5	1.6	—	10.3	7.9	57.0	2.1	7.9	60.8	6.2	0.4	3.2	35.6	0.08
12.2	—	—	—	57.7	13.7	40.0	5.4	9.5	87.7	7.0	0.44	2.3	14.8	0.24
13.8	—	—	—	31.8	14.1	62.0	—	9.9	152.9	5.1	0.6	2.6	23.6	0.46
22.1	62.1	2.5	—	46.8	22.1	123.0	8.0	12.0	263.8	3.6	0.7	3.2	39.0	0.49
22.5	84.0	0.9	—	—	6.7	9.0	5.6	13.8	130.6	3.04	0.5	8.7	192.0	—
6.0	—	—	—	138.0	9.9	72.0	5.0	19.3	63.1	6.6	0.45	5.2	52.0	0.06
6.1	—	—	—	120.0	7.7	60.4	4.0	22.0	41.3	6.4	0.1	3.1	24.0	0.07
6.0	76.3	1.1	—	64.0	8.8	43.3	2.9	17.5	32.2	6.4	0.36	2.4	18.1	0.14
6.2	70.0	1.1	—	69.0	6.2	63.7	3.0	16.1	39.0	6.3	0.2	2.5	22.9	0.09
														0.08
														0.03
														0.9
														3.3

wynosiło to za tem 22,50 grm. azot. 4,50 Cl, 4,125 grm. P, 3,75 grm. Ca przez dzień. Chora wydzieliła blisko 5000 ctm. wody i znacznie więcej cukru, niż zwyczajnie, przerwaliśmy przeto mleczną dyetę i podawaliśmy przez trzy dni w okresie szóstym fosforan wapna, który uważamy na mocy dawnych (1) i obecnych naszych doświadczeń za środek, wpływający dodatnio na przebieg choroby. Tu chcieliśmy poznać wpływ jego na wydzielenie kwasu szczawiowego i t. d

Po trzech dniach podawania fosforanu wróciliśmy do dawnej diety i na tem zakończyliśmy nasze doświadczenie.

Przy rozpatrywaniu wyników ostatniego doświadczenia widać przede-wszystkiem niezwykle duże wydzielenie kwasu szczawiowego. Spostrzegane przez SALKOWSKI'ego, STRADOMSKI'ego, HAAS'a i innych ilości są bezwarunkowo mniejsze. Jedynie NEIDERT znalazł wyższe jeszcze ilości. Przy omawianiu metody oznaczenia wspominaliśmy, że nas te ilości bardzo zdziwiły i zmusiły do pilnego badania osadu.

Wszelako zarówno wygląd pod mikroskopem, jak reakcye chemiczne, wykazujące brak siarczanów i fosforanów, świadczyły o czystości osadu.

Wydzielanie kwasu szczawiowego zachowywało się podobnie, jak w przypadku drugim, to jest przy dyecie mięsnej podniosła się ilość, przyczem zauważyć się dało dążenie do ustawicznego wzrastania. (STRADOMSKI i inni zauważyli, jak wiadomo, obniżanie się ilości przy mięsie, i my sami w przypadku pierwszym wyleczonej cukrzycy potwierdziliśmy to spostrzeżenie).

Przy zmianie diety i dodaniu masła zamiast mięsa kwas szczawiowy z początku spadł bardzo, a potem podniósł się raptownie i trzeciego dnia doszedł do bardzo wysokiej cyfry, przenoszącej cyfrę ostatniego dnia mięsnego.

Przy żywności roślinnej ilość kwasu ustawicznie malała i wogóle mniejsza była, niż przy innych dyetach, pomimo że jarzyny i herbata są głównem źródłem kwasu szczawiowego w pożywieniu. [CIPOLINA (40)]. Spostrzeżenie nasze zbija raz jeden jeszcze mniemanie ABELES'a (51), według którego *oxaluria* pochodzi tylko z pożywienia.

Przy dyecie mlecznej nie udało nam się zanotować ilości, ponieważ oznaczenie kwasu szczawiowego uległo zniszczeniu.

Natomiast potwierdziło się w zupełności spostrzeżenie KLEMPERER'a i FRITSCHLER'a, według których sole wapienne mają wpływ na wydzielenie kwasu szczawiowego. Pomimo, że ilość fosforanu wapna wynosiła dnia pierwszego 18 grm. — a drugiego i trzeciego 25 — 30 grm., ilość kwasu szczawiowego dosięgnęła najwyższych rozmiarów zaraz pierwszego dnia, a opadała potem stale.

Mniemamy zatem, że sole wapienne mają może wpływ na wydzielenie kwasu szczawiowego, wytwarzając nierozpuszczalny związek, ale nierównie większy wpływ soli wapiennych wyraża się w alkalizowaniu organizmu, które zawsze zmniejsza wydzielanie kwasu szczawiowego. Rozporządzamy kilkoma doświadczeniami, gdzie przy podawaniu dwuwęglanu sodu albo cytrynianu sodu ilości kwasu szczawiowego się zmniejszały, zupełnie to samo podaje FUEBRINGER i HAAS. FUEBRINGER podawał mleko wapienne i zauważył obniżenie kwasu szczawiowego, zatem tam wpływ alkalizacji był większy, niż wpływ soli wapna.

(C. d .n.).

WYKŁADY KLINICZNE.

DR. T. HOMBURGER (z Karlsruhe).

Najświeższe zdobycze i obecny stan pedyatrii.

(Ciąg dalszy. — Zob. Nr. 20).

IV.

Zołyzy, gruźlica, przymiot dziedziczny.

Od chwili odkrycia bakterii gruźliczych przez Kocn'a sądzono, że są one również przyczyną zołzów, i że te są przeto jedynie objawem gruźlicy dziecięcej. KOCH'owi udało się wywołać prawdziwą gruźlicę przez przeszczepianie tkanek skrofulicznych. Pomimo tego jednakże bardzo wielu i bardzo wybitnych lekarzy-pedyatrów nie może i nie myśli rozłączyć się z dawniejszem pojęciem o zołzach, jako chorobie zarówno pod względem klinicznym, jako też anatomicznym bardzo różnej od gruźlicy. Podstawę tych poglądów stanowią badania RITTER'a, który wbrew zdaniu HANSEMANN'a nie mógł znaleźć bakterii gruźliczych w tkankach skrofulicznych⁷²⁾. Wobec tego sądzi on tylko, że bakterie gruźlicze chętniej osiedlają się w tkankach zołzowatych, niż w innych.

Podobnie stanowisko pośrednie zajmuje też PONFICK⁷³⁾, lecz jednocześnie bardzo krytycznie rozpatruje on te ogólne a szerokie pojęcia, zwane zołzami, które stanowią zbiorowisko różnorodnych spraw bakteryologicznych, wywołanych już to przez streptokoki, lub stafylokoki, pneumokoki a nawet przez gonokoki. PONFICK nie uważa zołzów ani za miejscową gruźlicę, ani też za wyraz gruźlicy dziecięcej. Jako przyczynę objawów skrofulicznych podaje PONFICK usposobienie ogólne, polegające na swoistej budowie tkanek, szczególnie wrażliwych na działanie chorobotwórczych substancji, jakoteż usposobienie osobnicze, zależne od składu krwi.

Z innego stanowiska, a mianowicie z klinicznego wychodzi ROTHOLZ⁷⁴⁾, utrzymując, że wiele spraw, chrzczonych mianem „zołzów“, zależy od zupełnie innych przyczyn. Z ogólnego tego pojęcia wyłącza on przeto: gruźlicę, ekcemy, choroby jamy noso-gardziowej i t. p. cierpienia, łudząco przypominające kliniczny obraz zołzów. Usunięcie wyrośli adenoidalnych leczy nieraz tego rodzaju zołyzy, podobnie pewne zapalenia powiek, przypisywane skrofułom, zależą niekiedy od wszy lub innych nieczystości. Po za tem jednak zołyzy istnieją, jako oddzielna choroba, a zdanie to podziela zarówno ROTHOLZ, jak HENOCH, BAGINSKY, MONTI⁷⁵⁾ i inni. Ten ostatni dzieli tę chorobę wedle jej objawów i natężenia na trzy grupy: w pierwszej spotykamy przypadki o wadliwej budowie histologicznej tkanek i zaburzeniach w przemianie materii; w drugiej widzimy zaburzenia w odżywianiu, których wyrazem są wąte mięśnie, wiotki podkład tłuszczowy, przekrwione lub bezkrwiste powłoki skórne (*scroph. eretica et torpida*), delikatne kości, małopkrwistość, obrzmienia gruczołów chłonnych i t. p., a prócz

⁷²⁾ Verhandl. d. XV. Congr. f. innere Medic. 1897.

⁷³⁾ Jahrb. f. Kinder. 53 Bd.

⁷⁴⁾ Therap. Monat. 1900. Grudzień.

⁷⁵⁾ Aerztliche Memorablien. 1898. 4.

tego zapalenia skóry, błon śluzowych i okostny — o długotrwałym przebiegu i skłonności do nawrotów; do trzeciej wreszcie grupy należą przypadki miejscowej gruźlicy.

Do powszechnie znanych objawów zółzów dorzucił H. NEUMANN⁷⁶⁾ dwa nowe, mianowicie zielonkawe zabarwienia zębów tuż koło dziąseł lub *Caries circulares* szyi zębowej, z ogólnych zaś długotrwałe acz nieznaczne podwyżki ciepłoty, skrupulatnie mierzonej w odbycie.

Leczenie zółzów nie uległo w ostatnich czasach jakiejś wybitnej zmianie. RITTER⁷⁷⁾ usiłował w długim szeregu doświadczeń uzasadnić różne stosowane metody lecznicze, proponowane przezeń leczenie polega na pobycie w świeżem powietrzu, na słońcu, na zastosowaniu właściwej dyety i na hartowaniu pacjentów za pomocą zimnych wycierań, gimnastyki płuc, kąpeli w słońcu i w piasku, jakoteż na leczeniu pojedynczych objawów. W dyecie radzi stosować świeże jarzyny: szpinak, marchew, sałatę i owoce. Znaczenie tranu objaśnia RITTER tem, że ogranicza on rozkład ciał białkowych. Von TORDAY⁷⁸⁾ i HEUBNER gorąco zalecają budowę sanatoryjów dla dzieci w miejscowościach solankowych i nadmorskich. Według v. NOORDEN'a⁷⁹⁾ powinniśmy w każdym przypadku znacznego obrzmienia gruczołów limfatycznych przekonać się za pomocą zastrzyknięcia tuberkuliny lub wycięcia i mikroskopowego zbadania o charakterze danego guza, a w razie stwierdzenia w nim gruźlicy, radzi on natychmiastowo usunąć dany gruczoł, jeżeli na to siły i stan zdrowia dziecka pozwalają. Gruźlica wieku dziecięcego bywa wrodzona, liczba jednak tego rodzaju przypadków, nie podlegających żadnemu zarzutowi, jest bardzo niewielka⁸⁰⁾.

Zarodek choroby przechodzi na płód albo z nasieniem ze strony ojca lub z jajkiem ze strony matki⁸¹⁾. Najczęściej jednakże dostaje się choroba za pomocą wdechania, chociaż VOLLAND⁸²⁾ twierdzi, że wobec niewielkiej liczby dodatknych wyników w doświadczeniach FLUEGGE-CORNET'a co do wdechania gruźlicy przez zwierzęta, niepodobna tą drogą wytlómaczyć wszystkich tak licznych przypadków tej choroby, sądzi natomiast, że kurz, mieszczący się na podłogach, jest najszkodliwszy dla dzieci, powoduje bowiem zakażenia miejscowe charakteru skrofulicznego, z których w każdej chwili może rozwinąć się gruźlica. Jako główne wrota, przez które gruźlica dostaje się do organizmu, uważają niektórzy migdałki (*tonsillae*) i wyrośłe adenoidalne, na które przeto tem baczniejszą wypada zwracać uwagę. Dawniej sądzono, że migdałki zarażają się wtórnie przez płwocinę, wypływającą przez chorego; FRIEDMANN⁸³⁾ zbija ten pogląd, uważając migdałki za pierwotne ognisko zakażenia się produktami odżywczymi. Obok zakażenia się za pomocą wdechania istnieje drugi, mniej częsty sposób zakażenia się przez przewód pokarmowy. Głównym rozsądnikiem choroby bywa tym razem mleko krowie. Trzecią drogę stanowi skóra, czego dowodem częstość wilka u dzieci, nie mających jeszcze 15 lat. Chirurgiczna gruźlica rozwija się w wieku dziecięcym zazwyczaj wtórnie, np. niezbyt rzadko zdarzająca się gruźlica pła-

⁷⁶⁾ Arch. f. Kinder. 24 Bd.

⁷⁷⁾ Verhandl. d. Gesell. f. Kind. 1897.

⁷⁸⁾ II Internat. Congr. f. Kinderschutz, 1899.

⁷⁹⁾ Muench. med. Woch. 1900, 4.

⁸⁰⁾ HUTINEL, XIII internat. Congr. in Paris., Section f. Kind. 1900.

⁸¹⁾ MONRI, Wiener Klinik, 1899, 7 i 8.

⁸²⁾ Berl. klin. Woch. 1899, 47.

⁸³⁾ Dent. med. Woch. 1900, 24.

skich kości czaszki, przyczem po oddzieleniu się chorej części (sekwestru) następuje zwykle odtworzenie się kości ⁸⁴⁾, czego w przymocie kości nie widzimy.

W pierwszym roku życia gruźlica częściej się zdarza, niż dawniej utrzymywano, jeszcze częstsza bywa w drugim roku, najczęstsza zaś pomiędzy 2 a 5 rokiem życia ⁸⁵⁾.

U dzieci przejawia się gruźlica w różnorodnych postaciach, wzajemnie kombinujących się z sobą, już to jako gruźlica gruczołów oskrzelowych, co stanowi najczęstszą postać tej choroby u dzieci ⁸⁶⁾, poczem przechodzi na gruczoły tkanki płucnej i na samą tkankę, powodując serowate zapalenia; lub też, przebiwszy się przez oskrzela i naczynia krwionośne, jakoteż limfatyczne, powoduje ogólną prosówkową gruźlicę; albo — i to też stanowi częstą postać w wieku dziecięcym — w kształcie *peribronchitis tuberculosa* i bronchopneumonii wielogniskowych ⁸⁷⁾.

Pierwszymi objawami, zwracającymi uwagę na możliwość gruźlicy, zanim jeszcze wystąpi kaszel i bakteryje, będą: wydłużony, nieokreślony lub oskrzelowy wydech, a niekiedy dźwięczne drobnopęcherzykowe rżenia w szczycie płuce, a jednocześnie brak łaknienia, zaburzenia żołądkowe, mała gorączka i t. p. ⁸⁸⁾. Nadto zwracać należy uwagę na dziedziczność, możliwość przeniesienia zarazki od otaczających osób na dziecko, na zmianę wesołego humoru dziecka na mrukowaty, na upadek sił pomimo dobrego odżywiania się, na obrzmienia gruczołów peryferycznych i na kaszel duszący, podobny do krztuśca. Badanie płwociny na bakteryje gruźlicze, swoiste cierpienia skóry lub kości, długotrwały przebieg nie swoistych cierpień skóry, jak np. furunkulozy, ekcematów i t. p. potwierdzają rozpoznanie gruźlicy ⁸⁹⁾.

SCHMITZ ⁹⁰⁾ w pracy swej podaje charakterystyczne cechy gruźlicy otrzewny: w środku brzucha wyczuwa się znacznej wielkości guz, złożony z pętli kiszkowych pozrastanych z sobą, pokrytych większymi lub mniejszemi gruzełkami, lub też guzów mniejszych, okrągłych lub płaskich wyczuwa się kilka a nawet kilkanaście. W gruźlicy mózdzku w wieku dziecięcym ⁹¹⁾ (najczęściej pojedynczy gruzelek. L. W.) mamy objawy, podobne do innych miejscowych cierpień tego narządu, lecz najczęstszym tych objawów powodem bywa u dzieci — gruźlica. Co do leczenia tej choroby, to przedewszystkiem zwrócić należy uwagę na zapobieganie, a w tym celu wypada zwalczać usposobienie i ograniczać łatwość zakażenia się ⁹²⁾. Zdaniem FEER'a, usposobienie podrzędniejszego jest znaczenia, jednakże żąda on zabronienia małżeństwa suchotnikom i jaknajrychlejszego oddzielenia dzieci od ich suchotniczych rodziców. W walce z zakażeniem następujące warunki grają pewną rolę: wpływ światła słonecznego w mieszkaniach, czystość przy myciu, jedzeniu i zabawach dzieci, wpływ ruchu i pobytu na świeżem powietrzu. Nadto FEER, podobnie jak i HEUBNER ⁹³⁾ żądają, aby społeczeństwa tworzyły specjalne uzdrowiska dla wyzdrowiających i słabowitych dzieci, w których umieszczanoby dzieci, pochodzące z rodziców

⁸⁴⁾ FEDER, Jahrb. f. Kind. Bd. L, H. 3.

⁸⁵⁾ MONTI, l. c.

⁸⁶⁾ FEER, Therap. Monat. 1900. 12.

⁸⁷⁾ BULIUS, Jahrb. f. Kind. 49 Bd. 2 i 3 H.

⁸⁸⁾ LEREMANN, Ther. Monat. 1899. Czerwiec.

⁸⁹⁾ BULIUS, l. c.

⁹⁰⁾ Jahrb. f. Kind. 1897. Bd. 44.

⁹¹⁾ WOLF, Arch. f. Kind. 1894. 26.

⁹²⁾ FEER, 72 Naturforscherversammlung in Aachen.

⁹³⁾ Jahrb. f. Kind. 51 Bd. H. 1.

gruźliczych i żółzowatych. Każde większe miasto powinno posiadać tego rodzaju uzdrowisko!

Z leków, zalecanych w gruźlicy, wciąż jeszcze kreozot i gwajakol, jakoteż pochodne ich: kreozotał, gwajakolkarbonat, *kreozot. valerian.* ⁹⁴⁾ (eozot) i tiokol ⁹⁵⁾, wolny podobno od wszelkich wad gwajakolu, główną grają rolę, lecz nie usprawiedliwiają położonego w nich zaufania. Mówią też o pomyślnem działaniu koniaku peruwiańskiego, kwasu cynamonowego i ichtiolu, szczególnie w postaci ichtalbiny ⁹⁶⁾. Próbowano także organoterapii i podawano gruźliczym dzieciom glandulen, przetwór z gruczołów oskrzelowych, w celu wzmocnienia chorych gruczołów, których zadaniem jest niszczenie bakterii. W miejscowej gruźlicy chirurgicznej — kości i stawów — zachwala HOFFA ⁹⁷⁾ wcierania szarego mydła (wprowadzone przez KAPESSE'a) w całe plecy pacjenta; używany bywa *sapo kalinus venalis transparens*. Środek ten chwali również HAUSSMANN ⁹⁸⁾ w skroficznych obrzmieniach gruczołów. Naturalnie, że jednocześnie stosują obaj ci autorzy środki dyetetyczne, klimatyczne, hidro- i balneo- terapeutyczne.

O ile gruźlica wrodzona rzadkiem bywa zjawiskiem, o tyle przymiot dziedziczny nader często się zdarza. Co do sposobów przenoszenia się syfilisu z rodziców na dzieci, istnieją pewne zasadnicze prawa, które w najnowszej swej pracy uznaje HOCHSINGER ⁹⁹⁾, jednak odporności (*immunitas*) matki dziecka, pochodzącego od syfilitycznego ojca, nie przypisuje on ukrywaniu się tej choroby w jej organizmie (zapatrywanie FOURNIER'a), lecz przechodzeniu substancji zabezpieczających z płodu na matkę. Wyjątki od tego prawidła są możliwe, wytłumaczyć je możnaby tylko krótkotrwałością przenikania substancji zabezpieczających lub nieznaczną ich siłą uodparniającą. W ten sposób jaśniejszym staje się fakt, że wyjątki tego rodzaju najczęściej przytrafiają się u pierworódek. Wobec tego zabronić należy karmienia pierworódce, matce syfilitycznego dziecka, zezwolić zaś można wieloródce, jako odporniejszej względem przymiotu. Dotychczas nie zostało dowiedzionem, by przymiot, podobnie jak gruźlica, był w stanie omijać jedno pokolenie, by w dziedzicznej postaci przejawiał się dopiero w 3 pokoleniu. FINGER ¹⁰⁰⁾ utrzymuje wprawdzie, że przymiot może przechodzić na trzecie pokolenie, nie porażając wcale drugiego, lub w ukrytym będąc stanie u członka drugiego pokolenia, lecz teoretycznemu temu pogładowi brak dowodów. Niewrażliwość dziedzicznych syfilityków na nowy zarazek przymiotu ogranicza się, zdaniem FINGER'a, do 10—15 lat. W okresie dojrzałości płciowej wygasa prawdopodobnie odporność zdrowego dziecka syfilitycznych rodziców.

Z licznych objawów dziedzicznego przymiotu główną uwagę zwracano na t zw. HUTCHINSON'owską trójkę, (cierpienia uszów, oczów i zniekształcenia górnych środkowych siekaczy), przekonano się jednak, że też same objawy bywają również w innych cierpieniach. Daleko pewniejszym objawem przymiotu dziedzicznego są, wedle HOCHSINGER'a ¹⁰¹⁾, owe nacieki skórne, na dłoniach i stopach, które noszą miano *psoriasis palmarum et plantarum*, chociaż odmiennej są natury

⁹⁴⁾ Ther. Monat. 1896. Lipiec.

⁹⁵⁾ Ibidem. 1899 Grudzień i 1900 Grudzień.

⁹⁶⁾ Ibidem 1899 Lipiec.

⁹⁷⁾ Muench. med. Woch. 1898. 9.

⁹⁸⁾ Therap. Monat. 1899. Październik.

⁹⁹⁾ Monographie, Wiedeń 1898 u Deutschemo.

¹⁰⁰⁾ Wiener Klinische Wochenschrift. 1900. 17—19.

¹⁰¹⁾ L. c.

od podobnegoż cierpienia skóry u dorosłych. Nacieki te powstają wskutek rozmnażania się komórek w drobniotkich tętnicach i żyłach skóry. Podobnież ważne rozpoznawcze znaczenie mają blizny na górnej wardze, jakoteż delikatne, linijne, promienisto dokoła ust ułożone blizenki¹⁰²⁾. Dosyć często w tej chorobie spotykamy też t. zw. PARROT'owskie pseudo-porażenie, którego obecność zniewalać powinna do poszukiwania innych objawów przymiotu. Anatomiczną przyczyną tego porażenia ma być w niektórych przypadkach choroba rdzenia kręgowego i jego korzeni (ZAPPERT)¹⁰³⁾; w innych natomiast tylko bolesne cierpienie kości ramieniowych. Co do tego ostatniego, to, zdaniem OBERWARTH'a¹⁰⁴⁾, wywołane ono bywa przez *osteochondritis specifica* na epifizarnej granicy kości długich, a przeważnie epifizy kości ramieniowej. Zdaniem HOCHSINGER'a, narządy, silnie rozwijające się w okresie płodowym, najłatwiej ulegają zarazie syfility cznej, do nich należą, oprócz kości ramieniowych, również: wątroba, płuca, nerki i t. d. Skutkiem tego w 1/4 części przypadków dziedzicznego przymiotu spotykał HOCHSINGER¹⁰⁵⁾ wyraźne powiększenie wątroby, lecz bez żółtaczki i puchliny wodnej. Choroby nosa należą także do stałych objawów *syph. hereditariae*. Niekiedy widywano także zmiany w grasicy przy tej chorobie, polegały one na tworzeniu się jam lub torbieli¹⁰⁶⁾. Niektórzy autorzy (ELSNER)¹⁰⁷⁾ sądzą nawet, że *hydrocephalus*, który tak często występuje jednocześnie z *syph. hered.*, jest wynikiem tej choroby, co jednak nie wydaje się nam prawdopodobnem.

Leczenie dziedzicznego przymiotu pozostało takie same, jak dawniej, tembardziej, iż rtęć działa u dzieci jeszcze szybciej i pewniej, niż u dorosłych. FRUITNIGHT¹⁰⁸⁾ wspomina o urodzeniu zdrowych dzieci przez kobiety, które po kilku poprzednich poronieniach poddały się swoistemu leczeniu. Nie dowiedzionem natomiast zostało, by rtęciowe leczenie karmiącej matki zbawiennie oddziaływać miało na syfilityczne dziecko, a to wskutek przechodzenia rtęci do pokarmu. Doświadczenia SOMMA'y¹⁰⁹⁾ dały wynik ujemny.

Z rozmaitych metod stosowania rtęci u dzieci największem uznaniem cieszą się: wewnętrzne podawanie, kąpiele i wcierania; podskórne zaś i wewnątrzmięśniowe zastrzykiwania nie są właściwe. Prócz rtęci pamiętać trzeba o warunkach higienicznych i doskonałem odżywianiu pacjentów. Najwłaściwszem dla tych właśnie dzieci będzie karmienie piersią macierzyńską.

¹⁰²⁾ KRISOWSKI Berl. klin. Woch. 1895, 41.

¹⁰³⁾ Jahrb. f. Kind. 46 Bd. 3 i 4 H.

¹⁰⁴⁾ Ibidem, 49 Bd. 4 H.

¹⁰⁵⁾ Wien. med. Woch. 1896, 9.

¹⁰⁶⁾ SCHLESINGER, Arch. f. Kind. 26 Bd.

¹⁰⁷⁾ Jahrb. f. Kind. 43 Bd.

¹⁰⁸⁾ Med. News LXXIII, 1898. Lipiec. (Referat).

¹⁰⁹⁾ Referat w Jahrb. f. Kind. 51 Bd. 5 II.

(D. n.).

STRESZCZENIA I WYCIĄGI.

30. ASSFALG Karol i BURGL Georg. **Zatrucie lizolem.** Wobec wielkiego rozpowszechnienia się lizolu w akuszeryi i mylnego mniemania, rozsiewanego przez akuszerki, jakoby środek ten daleko mniej był niebezpieczny, niż karbol, a nawet zgoła nie był trujący i szkodliwy, ciekawe są prace powyższych autorów, dotyczące trzech nowych przypadków śmiertelnego otrucia lizolem. D-r ASSFALG spostrzegł jeden przypadek u 1½ rocznej dziewczynki, która wypila około 15 gramów lizolu z oryginalnej flaszki, stojącej na stoliku obok łóżka matki, podówczas położnicy. Objawy wystąpiły natychmiast: nieprzytomność (wymiotów i drgawek nie było); brak odruchu rogówki i źrenicy; szybkie małe i nieprawidłowe tętno, sinica, zwiotczenie kończyn, dużo śluzu w jamie ustnej, oparzenia błony śluzowej warg i ust. Przeplukiwania żołądka dokonano dopiero w pół godziny po wypadku; następnie zastrzykiwania podskórne eteru i kamfory. Mleko i pigułki lodowe do wewnątrz. Na drugi dzień przytomność powróciła, ciepłota 39°, tętno lepsze i rzadsze (z 160 spadło do 120), lecz pomimo tego o 2 w południe zapaść i śmierć. Badania pośmiertnego nie dokonano.

Przypadki BURGL'a dotyczą 7-dniowego chłopczyka, któremu akuszerka przez pomyłkę podała łyżeczkę nierozcieńczonego lizolu, i który zmarł w 1½ godziny potem, i 8-letniej dziewczynki, której własna matka zamiast innego lekarstwa podała łyżeczkę lizolu, którego używała właśnie do przestrzykiwań dla siebie. W obu tych przypadkach nie przeplukiwano żołądka, i oba skończyły się śmiertelnie.

BURGL zebrał z literatury jeszcze 16 innych przypadków, a z tych ośmnastu (dwa własne) wyprowadza wniosek, że zawsze używano czystego, nierozcieńczonego lizolu, taki bowiem znajduje się w handlu i z łatwością nabyć go można, przeciw czemu właśnie należałoby energicznie zaprotestować, jak również nakazać, aby flaszki tego środka opatrzone były właściwym dla jadów znakiem ostrzegawczym (podobizna trupiej głowy i napis: trucizna). Przeplukiwanie żołądka działa bardzo dobrze w przypadkach otrucia lizolem, ten bowiem dosyć wolno zostaje wchłonięty przez błonę śluzową żołądka.

Z powyższych 18 przypadków zmarło 9 i wyzdrowiało 9. Z powodu wewnętrznego użycia lizolu otruło się 13 osób, pięć zaś skutkiem zewnętrznego zastosowania (okład z czystego lizolu zamiast z roztworu, przeplukanie macicy 1% roztworem). Z tych 5 osób zmarły trzy, wyzdrowiały dwie. Z sześciu osób, zmarłych wskutek wewnętrznego użycia lizolu, pięcioro było dzieci, a jedna osoba dorosła.

Śmiertelna dawka wynosiła u dzieci 4—6 gramów (łyżeczka), a u dorosłych 100 gramów.

Wyzdrowienie nastąpiło nawet po wielkich dawkach, wynoszących 25 gramów u 4-letniego chłopca lub 60 gramów u dorosłej osoby.

Przypadki, leczone natychmiast za pomocą przeplukiwania żołądka, wyzdrowiały prawie wszystkie (5 na 7).

(*Ther. Monat.* 1902. Nr. 1).

L. Wolberg.

31. FRANK. **O cięciu łonowym przy końcu ciąży.** W Towarzystwie akuszeryjno-ginekologicznem w Kolonii dnia 19. X. 1899 F. przedstawił pacjentkę, u której dokonał cięcia łonowego przed rozpoczęciem porodu. Wychodził on przytem z przypuszczenia, że w taki sposób zmniejszy niebezpieczeństwo symfyeotomii, ponieważ rana po symfyeotomii będzie już zagojona w chwili porodu,

a spojenie łonowe pozostanie rozwarłe dla ułatwienia porodu. Przytem byłyby wyłączone niebezpieczeństwa zakażenia, urazów pobocznych i krwawienia. Niestety, przebieg porodu nie odpowiadał teoretycznym przypuszczeniom. Chodziło o kobietę, która poprzednio rodziła dwoje dzieci, oboje martwe. Wymiary miednicy wynosiły 26,0 — 26,5 — 30,0 ctm. D. B. 19 ctm., sprzężna zaś 9 ctm. Dnia 14 sierpnia FRANK przeciął spojenie łonowe, przyczem osiągnął dyastazę kości łonowych na trzy ctm. Krwawienie było nieznaczne, zaszył on ranę powłok skórnych, nie zszywając, ma się rozumieć, kości łonowych ze sobą. Dnia 8-go rana zewnętrzna była zagojona, a 10-go dnia chora wstała. Dnia 24-go sierpnia wystąpiły bóle porodowe z przedwczesnem pęknięciem pęcherza. Czaszka dziecka wstawiła się w pierwszym położeniu czaszkowem, lecz stała wysoko i pozostała ruchoma. Dnia 25 sierpnia rano położenie płodu poprzeczne z wypadnięciem rączki jednej i pępownicy. Dokonano obrotu i ekstrakcyi płodu przy stosunkowo dosyć rozwartem ujściu macicy. Wydobyćcie główki jednak było tak trudne, że trzeba było do pociągania od dołu dodać wyciskanie od góry. Dziecko asfiktyczne po cuceniu zaczęło, co prawda, oddychać, lecz nie zostało docuczone. Dziecko ważyło 3200 grm., miało 50 ctm. długości. Obwód czaszki poziomy wynosił 34 ctm., wielki obwód skośny wynosił 38, a mały 32 ctm. Podczas ekstrakcyi dziecka rana po cięciu łonowem rozwarła się doszczętnie i stała się źródłem znacznego krwawienia. Na drugi dzień po porodzie ciepłota podniosła się do 39° C. i taką pozostała do szóstego dnia, potem opadła, i chora 10-go dnia po porodzie opuściła łóżko. Podczas ekstrakcyi płodu kości łonowe nie mogły oddalić się jedna od drugiej wskutek zagojenia się rany powłok skórnych, a podczas wydobywania główki dziecka siłą zewnętrzną blizna pooperacyjna powłok skórnych pękła: wtedy dopiero kości łonowe rozstąpiły się znacznie. Wskutek przewleczenia się porodu dziecko zmarło, a więc operacja profilaktycznej symfizeotomii chybiła celu. Gdyby dokonano cięcia łonowego po rozpoczęciu się porodu dziecko prawdopodobnie zostałoby uratowane. Chód pacyentki pozostał nieuszkodzony. FRANK po raz drugi nie zdecyduje się na taką operację cięcia łonowego profilaktycznego *ante partum*.

(*Monat. f. Geburt. und Gynaekol.* 1901 Februar p. 218). F. Neugebauer.

LIST OTWARTY DO REDAKCYI „MEDYCyny“

Z powodu artykułu d-ra F. Arnstein'a „KILKA UWAG O ROZPOZNAWANIU PŁONICY I JEJ NAWROTACH“.

W Nr. 16 i 17 Medycyny z r. b. kol. F. ARNSTEIN, podając wskazówki, służące do odróżnienia nietypowo przebiegającej płonicy od innych chorób wysypkowych, pominął 3 objawy, uznane powszechnie za swoiste dla wymienionej choroby, a mianowicie:

- 1) Wymioty, jako wstępny objaw płonicy, połączone z wysoką ciepłotą ciała i zajęciem mózgowia.
- 2) Charakterystyczne oszczędzanie przez wysypkę płoniczą brody, warg i kątów ust, czyli tak nazwane wąsy płonicze.
- 3) Język malinowy z obnażeniem brodawek, nadającym mu swoisty wygląd tak nazwanego języka płoniczego.

Dodawszy trzy wspomniane wyżej objawy do obrazu, nakreślonego przez kol. ARNSTEIN'a, będziemy mieli dopiero pełny ich zbiór, cechujący płonicę.

Co do nawrotów płonicy, to opierając się na spostrzeżeniach i wywodach LIPPMANN'a (Deutsch. Med. Woch. Nr. 23 — 1901 r.), i zgodnie ze zdaniem kol. ARNSTEIN'a trzeba przyznać, że każde nowe zachorowanie na płonicę jednego i tegoż osobnika jest nawrotem płonicy, której zarazek tkwi albo w powiększonych gruczołach limfatycznych, albo w śledzionie, albo też naciekach tkanek po przebytej mniej więcej dawno płonicy. Nowy bodziec, działający na ustroj, jak uraz, przeziębienie, albo też afekt psychiczny (nawrót róży z przestachu), oswabadza zarazki chorobotwórcze, nawet lat kilka tkwiące w zmienionych tkankach. LIPPMANN objaśnia to wyłonienie się z uwięzi zarazka na podstawie doświadczeń RIBBERT'a, poczynionych nad zapaleniem wsierdza, wywołanem zastrzyknięciem do krwi zwierzęcia gronkowca złocistego, wyhodowanego na kartoflu. Przy oględzinach tkanek chorobowo zmienionych, zauważył RIBBERT, że tak w mięśniu sercowym, jako też i na zastawkach serca, tworzą się ogniska, składające się z kilku warstw. Naokoło środkowej warstwy, utworzonej z zastrzykniętego gronkowca, tkanki obumierają, a dalej po za tą zmartwiałą warstwą idzie warstwa z silnie powiększonym przypływem krwi. W tej ostatniej warstwie stopniowo gromadzi się masa leukocytów tak, że kiedy zmartwiałe tkanki rozpadną się, wytwarza się warstwa, składająca się wyłącznie z białych ciałek krwi, otaczająca jakby wałem odłożone w środku kolonie mikrobów. Oprócz leukocytów, w tworzeniu się wyżej wspomnianego wału przyjmują udział i same komórki tkanek, które zaczynają się rozmnażać już w 24 godziny po zastrzyknięciu wyhodowanych na kartoflu kultur. Takim sposobem naokoło chorobotwórczych mikrobów wytwarza się zwolna otoczka (*capsula*), w której wnętrzu rozgrywają się te biochemiczne i fizyczne zjawiska, które w większości przypadków zabijają bakterie; lecz przy niektórych, dotychczas jeszcze niewyjaśnionych warunkach stają się one dla ustroju tylko na pewien czas nieszkodliwymi. Działanie urazu dla oswobodzenia z otoczki jeszcze jadowitych mikrobów, według LIPPMANN'a, jest jasne. Co się zaś tyczy działania w tym kierunku pobudzenia (afektu) psychicznego lub też zaziębienia, to ono przychodzi do skutku na drodze zmienionego krążenia krwi na obwodzie i we wnętrzu otoczki. Małe włosowate arterie na obwodzie otoczki, wskutek przeziębienia lub też psychicznego pobudzenia, kurcząc się silnie, przepychają większą ilość krwi, niż zwykle, do wnętrza otoczki, t. j. do miejsca pobytu mikrobów, jakby przegrodą oddzielonych od reszty ustroju. Kiedy w następstwie zwężone na obwodzie otoczki naczynia krwionośne zaczęły się rozszerzać — wskutek wytworzonego ujemnego ciśnienia, masa krwi, silnym prądem biegnąc od wnętrza ku obwodowi, albo rozrywa otoczkę, albo też unosi ze sobą nie pozbawione jadowitości mikroby, wprowadzając je do ogólnego krwioobiegu. W ten, że się tak wyrażę, histologiczny sposób objaśniania LIPPMANN nawrotów płonicy, róży, lankunarnego zapalenia migdałków, syfilisu oraz białkomoczu po przebytej płonicy, przytaczając na potwierdzenie swojej teorii fakty, zaczerpnięte z kliniki.

Przypominając o teorii LIPPMANN'a, wyjaśniającej nawroty płonicy i wogóle chorób zakaźnych, sądzę, że działam w myśl sz. kol. ARNSTEIN'a, który na mocy swego doświadczenia także „nie stwierdził nigdy u jednego i tego samego dziecka dwukrotnie płonicy“.

Sieradz w maju 1902 r.

A. Podciechowski.

O ruchu chorych w szpitalu miejskim Św. Stanisława

za czas od 14 kwietnia do 14 maja r. b.

Pozostało z ubiegłego miesiąca chorych 98 (m. 45, k. 53); przybyło od 14 kwietnia do 14 maja 138 (m. 58, k. 80); wypisało się 111 (m. 44, k. 67); zmarło 15 (m. 8, k. 7); pozostało na miesiąc następny chorych 110 (m. 51, k. 59).

Ogólna liczba chorych była znacznie większa, niż w ubiegłym miesiącu, głównie z powodu znacznego rozszerzenia się tyfusu wysypkowego między ludnością żydowską, która, w dalszym ciągu, z powodu zamknięcia szpitala Starożytnych, w znacznej liczbie do szpitala naszego się zgłasza. Wogóle miesiąc ubiegły zaliczyć należy do niepomyślnych, gdyż z wyjątkiem róży i tyfusu brzuszego, wszystkie inne choroby gorączkowe częściej występowały.

Na pierwszy plan wystąpił w dalszym ciągu tyfus wysypkowy, którego zanotowano dwa razy więcej przypadków, niż w ubiegłym miesiącu, t. j. 49 (m. 25, k. 24) z przebiegiem dosyć ciężkim. Pięć przypadków zakończyło się niepomyślnie. Chorzy przybyli głównie z dzielnic żydowskich: Nowiniarska 16, Tamka 44, Burakowska 20, Plac Grzybowski 14, Bolesć 5, Ogrodowa 69, Brukowa 30, Muranowska 19, Żąbkowska 32, Stawki 10 i 75, Okopowa 20, Wołowa 39 (3 przypadki), Bugaj 13, Niska 53 i 69, Brzeska 14 i 11, Nowolipki 36 i 13, Pawia 15, Wołyńska 19 (sześć przypadków), Petersburska 12, Grzybowska 57, Nalewki 23, Aleja Jerozolimska 39, Ostrowska 8, Miła 20, 3 i 31, Waliców 23, Radzymińska 28, Krochmalna 42, Marszałkowska 104, Nowolipie 36, Drewniana 12, Pokorna 3, Szeroki Dunaj 9, Franciszkańska 21, Chłodna 7, Młociny i Buraków (wieś).

Drugą rubrykę, mniejszą niż w ubiegłym miesiącu, zajęła róża, której przyjęto przypadków 17 (m. 9, k. 8), pomyślnie zakończonych. Chorzy przybyli z ulic i domów: Długa 19, Leszno 63, Senatorska 36, Cytadela, Przyokopowa 9, Bielańska 16, Młynarska 46, Czerniakowska 83, Szpital Dz. Jezus, Franciszkańska 2, Hortensya 5, Wołowa 20, Smocza 22, Nowolipki 70.

Częściej zdarzała się oспа, której przybyło przypadków 14 (m. 10, k. 4) z przebiegiem dosyć ciężkim, trzy z nich u chorych nieszczepionych zakończyły się niepomyślnie. Chorzy pochodzili z ulic i domów: Leszno 95 (2 przypadki), Tamka 23, Wiśłana 4, Piękna 46 i 44 (2 przypadki), Stalowa 12, Szwedzka 17, Franciszkańska 29, Św. Krzyska 25, Teodora 17.

Częściej również pokazywała się płonica i błonica gardła. Pierwszej przybyło przypadków 7 (m. 1, k. 6), z których jeden zakończył się śmiercią. Chorzy przybyli z ulic: Muranowska 25 (4 przypadki), Złota 52 i Śliska 33.

Błonicy gardła i krtani (krup) zanotowano również 7 przypadków (m. 3, k. 4) z ulic: Petersburska 12, Śliwicka 8, Kacza 3, Krochmalna 25 i wieś Wola i Koło, i m. Siedlce. Trzy przypadki przybyłe w stanie bardzo groźnym zakończyły się niepomyślnie.

W jednej mierze trzymała się odra, której przyjęto przypadków 7 (m. 1, k. 6), zakończonych pomyślnie.

Z innych chorób gorączkowych przybyło: 7 przypadków zapalenia gardła; po 2 — tyfusu brzuszego (Muranowska 36 i Marszałkowska 84) i biegunki krwawej, oraz po 1 przypadku: zimnicy (Powązki), pokrzywki i posocznicy.

Chorych niewłaściwie do nas skierowanych mieliśmy 18 (m. 7, k. 11).

Biletów odmownych chorym niekwalifikującym się do szpitala św. Stanisława wydano 3 (m. 1, k. 2).

Rewakcynacyi w ubiegłym miesiącu dokonano 111 (m. 38, k. 73).

Wszyscy chorzy przepędzili dni szpitalnych 3217 (m. 1413, k. 1804).

Śmiertelność miesięczna wynosiła 6,35%.

J. Sz wajcer.

Drobniejsze wiadomości różnej treści.

= VARIOT i ROY opisują bardzo ciekawy przypadek marskości żółciowej wątroby u 8-letniego dziecka. Wątroba zaledwie wychodziła z pod łuku żebrowego; nie było ani żółtaczk, ani powiększenia śledziony. Z innych objawów notowano: znacznie rozwinięte krążenie oboczne na brzuchu i spory *ascites* (Soc. de Péd. 10 dec. 1901).

= MOSSÉ i SARDA widywali leukocytozę nie tylko w przebiegu ropni wątroby, ale również i w innych sprawach chorobowych, umiejscowionych w tym narządzie, a przebiegających bez ropienia. Wobec tego w przypadkach wątpliwych leukocytoza nie może przemawiać za istnieniem ropnia wątroby. (Soc. de Biologie 21. XII 1901).

= MARTIN operował przypadek bąblowca wątroby i znalazł mnóstwo przerzutów bąblowca w otrzewnie. Stary wo-

rek bąblowca nosił ślady pęknięcia. (Soc. de Chir. 15 janv. 1902).

= OTT znalazł, że w stanach gorączkowych wątroba w znacznej mierze utracą zdolność wytwarzania glikogenu: ilość tego ostatniego może się zmniejszyć o połowę pomimo zupełnego braku jakichkolwiek zaburzeń we wchłanianiu cukru. (Deutsch. A. f. kl. Med. B. 71. H. 2—3).

= GILBERT i LEREBoullet niejednokrotnie obserwowali występowanie cukromoczu w przebiegu marskości zanikowej wątroby. Był to zwykły cukromocz pokarmowy, zjawiający się po spożyciu nadmiaru wodoru węgla. G. i L. widywali cukromocz również u osób, dotkniętych marskością przerostową wątroby, szczególnie t. zw. *cirrhose pigmentaire*. (Soc. de Biologie 21 dec. 1901).
Z.

Wiadomości bieżące.

— W dniu 28 maja r. b. o godz. 6-ej wieczorem odbędzie się w Krakowie w zakładzie prof. SZAJNOCHY, ul. św. Anny, 6 posiedzenie Towarzystwa lekarskiego, na którym w odpowiednich przemówieniach podniesione będą zasługi d-ra Augusta KWAŚNICKI'ego, redaktora „Przeglądu lekarskiego“, a to w celu uczczenia 25-letniej pracy kol.

KWAŚNICKIEGO na polu społeczno-lekarskim i naukowym.

— W Wasilkowie gub. Grodzieńskiej potrzebny jest lekarz. Miasto, liczące 7000 ludności daje zapomogi rocznie rb. 150, fabryki okoliczne płacą do 300 rb. rocznie. Bliższych szczegółów udzieli p. Prażmowski, właściciel apteki w Wasilkowie.

ZAMIAST ŻELAZA!

ZAMIAST TRANU!

HEMATOGEN D^{ra} HOMMELA

Oczyszczona skoncentrowana Hemoglobina (Niem. pat. pań. 81391) 70, 0;
chemicznie czysta gliceryna 20,0; dodatki aromatyczne i dla smaku 10,0; (alkohol 2%).

Własnościami swemi krwiotwórczemi, zawartością organicznych związków żelaza i jako dyetetyczny, odżywczy i wzmacniający środek dla dzieci i dorosłych w przypadkach ogólnego osłabienia przewyższa wszystkie podobne preparaty.

SZCZEGÓLNIJ NIE DA SIĘ NICZEM ZASTĄPIĆ W PRAKTYCE DZIECINNEJ.

Hematogen Hommela zawiera prócz absolutnie czystej hemoglobiny wszystkie sole świeżej krwi, szczególnie nadzwyczaj ważne sole fosforanów (sodu i potasu) jakoteż i nie mniej niezbędne ciała białkowe surowicy krwi w stanie skoncentrowanym, oczyszczonym i nierozłożonym (tj.—nieprzetgowane!). Sztuczne trawienie, bądź zapomocą kwasu i pepsyny, bądź przy wysokich ciepłotach, znacząco się różni od naturalnego trawienia. Peptony, albumozy i peptonizowane preparaty—jak tego dowiedli: Voit w Monachium, Neumeister w Jenie, Cahn w Strasburgu—wogóle nie bywają wessane bezpośrednio; leczni autorzy dowiedli działania przeczyszczającego. Przy sztucznym trawieniu bezsprzecznie rozkłada się wiele ciał, bardzo ważnych przy tworzeniu się nowych komórek w ustroju. Niewątpliwie potwierdzają to doskonałe wyniki otrzymywane przy stosowaniu Hematogenu Hommela w tych przypadkach krzywicy, zółtów, wrodzonej atrofii u dzieci i t. p. w których dotąd stosowano zupełnie bez skutku peptonizowane preparaty, jako to: tran, jodek żelaza i t. p.

Hematogen Hommela może być ciągle przyjmowany, przez całe lata, jako środek dyetetyczny i dopełniający codzienne pożywienie. Ponieważ jestto naturalny produkt organiczny, przeto nie występują po nim szkodliwe następstwa, szczególnie zaś nie bywa przy nim nigdy orgazmu, występującego zawsze przy dłuższem używaniu sztucznych preparatów żelaza.

Wystrzegać się zafałszowań! Ostrzegamy przed licznymi zafałszowaniami naszego preparatu, szczególnie prosimy wystrzegać się takowych z przymieszką eteru. Wszystkie są to poprostu najzwyczajniejsze mieszanki. Hemoglobina znajduje się w nich nie w postaci czystej, lecz z przymieszką produktów wydzielniczych (kwas hipurowy, lotne kwasy tłuszczowe, gazy i t. d.) a zatem w postaci nieoczyszczonej. Upraszamy zatem panów lekarzy przepisywać i żądać za każdym razem specjalnie naszego preparatu—prawdziwego Hematogenu Hommela.

KILKA NOWSZYCH OPINII LEKARSKICH.

„Przepisuję Hematogen Hommela w następujących przypadkach: I przypadek. Anaemia et Tbc. pulm. incl. post. morbillos et pertussim. Znakomity wynik, szybkie powiększenie wagi, zdrowy wygląd, dobry apetyt, poprawa psychiczna. II przypadek. Anaemia ex serophulosi; operacja wyrosła adenoidalnych. Szybka poprawa apetytu, przyrost na wadze. III przypadek. Ciężka anaemia post. abortum. Szybka poprawa sił, skrócenie okresu popołożowego. Preparat pański, dzięki długoletniemu próbom, stał się dla mnie ulubionym środkiem, to też co raz częściej stosuję go w godzinach przyjęcia.

(Dr. med. Walter Schmidt, lekarz wolnoprakt. i specjalista chorób dzieciennych. Drezno).

„Hematogen Dr. Hommela oddał mi osobiście znakomite usługi. Mając lat 65 czułem się mocno osłabiony wskutek nieażylwej służby i straciłem zupełnie apetyt. Pański Hematogen (prócz tego środka nie innego nie przyjmowałem) znów mnie zupełnie postawił na nogi. (Radca sanitarny Dr. A. Nicolai. Greissen w Turynii).

„Hematogen Hommela, lecz tylko tenże, tworzy istne cuda w przypadkach braku apetytu. Inne preparaty z podobną nazwą zupełnie się nie przyjęły, ponieważ mają przykry smak, przypominający eter. Mogę tylko panu powtórzyć, że Hematogen Hommela przepisany przeze mnie bardzo często, dawał zawsze przy anemii i jej następstwach zarówno u dzieci, jak i u dorosłych wyśmienite wyniki.

(Dr. Med. Paweł Wieczorek, Krelcenort, Szląsk.)

„Hematogen Dr. Hommela w mojej praktyce, a szczególnie przy leczeniu anemicznych późnic i suchotników, jakoteż neurasteników, w zupełności potwierdził nadzieję w nim pokładane. W jednym przypadku neurastenii udało mi się, naturalnie przy jednoczesnem przestrzeganiu dyetetycznych warunków, podnieść w przeciągu dwóch miesięcy wagę o 13 funtów. Będę odtąd nadal stosować ten preparat w wszelkich złozeniach w odżywianiu.

(Dr. Med. Mayer. Monachium)

Prof. Gebhard z Berlina wyraża się „Podręczniku Ginekologii“ Veita (Veit. Handbuch der Gynäkologie) w rodagow anym przez siebie rozdziale „Amenorrhoe“ w następujący sposób:

„Żelazo, które okazało się najlepszym środkiem przeciwko tej konstytucjonalnej chorobie, jest jednocześnie i najlepszem emmenagogum (środek wywołujący miesiączkę) przy amenorrei. Za

Próby: darmo i franko do usług panów lekarzy, życzących sobie własnym doświadczeniem stwierdzić własności naszego preparatu i opinie o nim. Zapotrzebowania upraszamy przysyłać do naszego składuekapedium: Apteka na Bolszaj Ochtie w S. Petersburg Dawki na jedną dozę: Dla ssawców—2 łyżeczki od herbaty z mlekiem (temperatura zwykłego napoju); Dla dzieci—1—2 łyżek deserowych (bez dodatków!); Dla dorosłych—1—2 łyżek stołowych codziennie przed objadaniem, wobec specjalnie pobudzającego działania preparatu na apetyt.

Sprzedaż we wszystkich aptekach. Cena butelki (8 ½ uncji) i r. 60 k.

Nikolai i K-o w Zürichu.

www.dlibra.wum.edu.pl

jeden z najskuteczniejszych środków może być naturalnie uważany Hematogen Hommela.

„Jestem nadzwyczaj zadowolony z Hematogenu Hommela. Otrzymywałem i spostrzegałem świetne wyniki przy stosowaniu tego środka. W ciężkim przypadku anemii, zółtów i krzywicy, w którym apetyt i ogólne odżywianie zupełnie podupadło i nie można było podnieść odżywienia za pomocą żadnego z nowszych preparatów odżywczych, Hematogen Hommela okazał się prawie że środkiem zbawczym. Po użyciu jednej butelki apetyt już się zwiększył i siły zaczęły szybko wracać.

(Dr. Med. Bartels, Friedewald Hessen-Nassau).

W przypadku dotyczącym chorej w latach klimakterycznych i cierpiącej na groźne krwotoki miesięczkowe, wynik był zadziwiający. Krwotoki nadzwyczaj szybko zaczęły ustępować, apetyt uposiedzłszy, poprawił się i zupełnie osłabiona chora widocznie poprawiła się.

Dr. Med. Józef Weselik, okręgowy lekarz, Kenigsfeld w pobliżu Brau.

Bardzo chętnie zaświadcza, że Hematogen Hommela okazał się wybownym środkiem. Stosowałem go w przypadku blednicy, wysokiego stopnia z zupełną utratą apetytu, a na wet, rzecz mozną, ze wstrętem do wszelkich pokarmów, w których chorobie zno, siła nawet żelazisto-arsenowe wody. Natychmiast po użyciu pierwszej butelki zjawił się apetyt, a po upływie 3-ich tygodni wygląd był kwitnący, zniktło bicie serca, dyspnoe i prędkie zmęczenie.

(Dr. Med. Ernst Schlichting, okręgowy lekarz Eggersdorf—Styria.)

„Jestem zadowolony z zwoleńnikiem Hematogenu Hommela. Nie spotykałem dotąd tak znakomitego środka pobudzającego apetyt. Mój 2 ½ lat liczący anemiczny krzywiowcy synek, z którym męczyłem się całymi miesiącami bezskutecznie aby go jakkolwiek karmić, zaczął okazywać wprost wilczy apetyt z chwilą gdy m przeszedł do Hematogenu. Rozumie się, że wkrótce potem i waga dostatecznie się podniosła i wygląd był lepszy.

(Dr. Med. F. Grimm lek. chorób dzieci. Berlin.)

„Stosowałem Hematogen Dr. Hommela przy leczeniu własnego, 9-letniego nadzwyczaj bezkrwistego syna, i już po użyciu pierwszych dwóch-trzech łyżek skonstatawałem tak wybitną poprawę apetytu, jakiej dotąd nie widziałem przy stosowaniu innych tego rodzaju środków. (Dr. Med. Ad. Hippelein—Monachium.)

SANATOGEN

*Środek wzmacniający
Działanie tonizujące*

Zupełnie nie drażni.

Panom lekarzom wysyła próby i broszury
bezpłatnie reprezentant: **Biertuempfel**,
Warszawa Marszałkowska 136.

Fabrykanci: **Bauer & C-ie**,
Berlin, S. O. 16.

Naturalny Koniak

„IMPERIAL“

prawdziwy produkt z wina

zalecany przez powagi lekarskie.

Analizy Doktorów:

Nenckiego, Zawadzkiego, Haas, Prof. N. Milicera i Wars.
Hygienicznego Laboratorium stwierdzają czystość Konia-
ku z winogron bez obcych przymieszek.

Koniak „Imperial“ dostarcza się do kliniki terapeutycznej
Warszawskiego Cesarskiego Uniwersytetu i do Szpitalnej
kliniki ginekologicznej.

Sprzedaż we wszystkich lepszych handlach win w Warsza-
wie i na prowincyi.

APARATY PAROWE

Sterylizacyjne
AUTOKŁAWY

DEZYNFEKTORY

poleca

Fabryka

Adolfa Witt

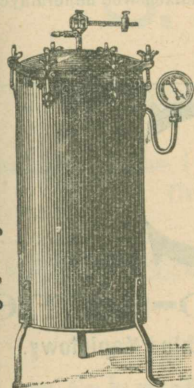
W WARSZAWIE

ul. Leopoldyny II
tel. 778.

Skład fabryczny.

Elektoralna 21.

tel. 793.

Egzystuje od 1820.

Mydła przetłuszczone

hygieniczne oraz lecznicze

stosownie do wymagań nowoczesnej der-
matologii wyrabia

Apteka

M. Malinowskiego

ŚRODKÓW OPATRUNKOWYCH

sterylizowanych z przyrządem

KONTROLUJĄCYM

Z PRACOWNI STERYLIZACYJNEJ

O-ra Borzymowskiego

Żądać w każdej aptece.

Skład główny:

Warszawa, Solna 17

Pracownia Sterylizacyjna.

Warszawski Zakład Ginekologiczny

Marszałkowska 45.

D-rów Boryssowicza, Brühla, Gromadz-
kiego, Jaskłowskiego, Kuniewicza, Natan-
sona, Thiemego, Tyrchowskiego i Wina-
wera. Przyjmuje osoby, dotknięte choroba-
mi kobiecymi, jako też spodziewające się
słab., za opłatą od 1.50 do 5 rs. dziennie za
całkowite utrzym., leczenie, lekarstwa i t. d.

ZAKŁAD LECZNICZY

Dr. Med. Z. Dmochowskiego i A. Kuczyńskiego

DLA CHORYCH

NA KRTAŃ, GARDŁO, NOS I USZY.

Chmielna Nr. 17.

Przyjęcie chorych na gardło i nos od 9—10 r. i od 3—5 pp.
Chorych na uszy od 12—2 pp.

Pracownia analityczno-lekarska

O-ra Stanisława Mutermilcha

Rozbiory chemiczno-bakteryologiczne i mikro-
skopowe moczu, płwociny, krwi, zawartości żo-
łądkowej, kału, wydzielin z narządów mocz-
opiciowych, mleka kobiecego, nalotów dyfteryty-
cznych, wysięków i t. p. do celów dyagnostyki
lekarskiej.

Marszałkowska Nr. 127 (Zielna № 22).

D-r Bolesław Kostecki

ordynuje jak roku zeszłego od maja r. b.
do połowy Września w Karlsbadzie, Markt-
platz „Drei Ringe“, a od 15 Września r. b.
do maja 1903 w **ABBAZYI** jak lat

Stacja kolei: Muszyna-Krynica.
ca. z Krakowa 7 godzin jazdy,
ze Lwowa 11 godz., z Buda-
pesztu 12 godz.

KRYNICA

c. k. Zakład zdrojowy w Galicyi

Poczta (3 razy dziennie)
i urząd telegraficzny w miej-
scu.

W Karpatach 600 m. n. p. morza. Od stacji kolejowej Muszyna-Krynica godzina bitej drogi. Na stacji wygodne powozy. Środki lecznicze. Źródło: „Źródło główne” i „Źródło Józefa” bardzo silnej szczawiny wapiennej i magnezowo-sodowo-żelazistej. Kąpiele mineralne bardzo obfite w kwas węglowy wolny, metodą Schwarza ogrzewane. Nader sztuczne kąpiele borowinowe. Kąpiele gazowe z czystego kwasu węglowego. Skarbowy Zakład hydropatyczny pod kierunkiem specjalisty D-ra H. Ebersa. Kąpiele rzeczne, słoneczne, elektryczne, mięsienie (massage), leczenia dyetetyczno i terenowe. Klimat wzmacniający, podalpejski. Wody mineralne krajowe i wszelkie zagraniczne. Kefir, zentyca, mleko sterylizowane. Gimnastyka lecznicza. Apteka. Lekarz zakładowy D-r L. Kopff z Krakowa, stale cały sezon ordynujący. Nadto 12 lekarzy wolno praktykujących.

Mieszkania: przeszło 1,500 pokoi z całkowitym komfortem urządzonych w cenie od 1 kor. 20 h. dziennie i wyż. Dom zdrojowy z hotelem. Czytelnia, wypożyczalnia książek. Restauracye. Pensjonaty prywatne. Hotele. Cukiernie. Kościół katolicki. Kaplica. Cerkiew. Muzyka zdrojowa stała (dyrektor A. Wroński). Stały teatr, koncerty, odczyty, balo, wycieczki towarzyskie, place gry do lawn-tenis. Spacerowiska w okolicy uroczysk Karpat. Rozległy park szpilkowy, wzorowo urządzony, około 100 morgów obszaru. Frekwencya w r. 1901—6,268 osób. Sezon od 15 maja do 30 września. W maju, czerwcu i wrześniu ceny kąpieli, pomieszczeń w domach skarbowych i potraw w restauracji domu zdrojowego o 25% niższe. W lipcu i sierpniu nie udziela się ubogim żadnych ulg, jak uwolnienia od taks kuracyjnych i t. p. Rozsyłka wód mineralnych Krynickich od kwietnia do listopada. Składy we wszystkich większych miastach w kraju i zagranicą. Bliższych wyjaśnień na żądanie udziela, broszury i prospektu rozsyła c. k. Zarząd zdrojowy w Krynicy.

RABKA

Najsilniejsza solanka jod i brom zawierająca.

Zakład zdrojowy

położony na słonecznej wyżynie 510 mtr. n. p. m. wśród ślicznych widoków na okalające góry. — Klimat łagodny, podgórski (subalpine) — powietrze czyste, wolne od kurzu.

Urządzenia kąpielowe bardzo wygodne z zastosowaniem najnowszej wiedzy technicznej — pod względem sanitarnym bez zarzutu — kąpiele solankowe, — borowinowe — hydroterapia — massage — okłady i kąpiele częściowe mułowe — Zakład gimnastyczny i t. d.

Wskazania główne: Scrophulosis — Tuberkulosis loc. Lues. Choroby kobiece. Rachitis i t. p. wogóle wszystkie stany w których czy to ogólnie czy miejscowo rozchodzi się o przyspieszenie wymiany materii.

Mieszkania w willach w obszernym parku rozrzuconych, bardzo wygodne — niektóre z całym komfortem urządzone; tak park, jak wszystkie mieszkania oświetlone elektrycznie. — Wszystkie domy skanalizowane. — Restauracye pierwszorzędne.

Stacja kolejowa, pocztowa i telegraficzna w miejsc. Przy każdym pociągu omnibus zakładowy. — Bezpośrednie połączenie kolejowe z Krakowem — Lwowem — Zakopanem (dwie godziny jazdy).

W wszelkie zwykłe urządzenia dla wygody i rozrywki kuracjuszy, jak: czytelnia, biblioteka, gry towarzyskie, muzyka zdrojowa, koncerty, reuniony, piękne wycieczki i t. d.

Ceny niższe, umiarkowane.

Sól, mineralna Rabezańska, najsilniejsza pod względem zawartości jodu i bromu — przewyższa wszystkie sole podobne tak skutecznością jak i pod względem taniości. Służy do urządzania kąpeli solankowo-jodowych w domu. — Do nabycia tylko w oryginalnem opakowaniu w pudełkach à 1 kg. we wszystkich główniejszych aptekach i handlach wód mineralnych.

Prospektów i dokładnych informacji udziela na żądanie

Zarząd Zakładu kąpielowego

W RABCE.

SOLEC

Wody mineralne siarczano-słone

Nowo wzniesiony, wszelkim wymaganiom higieny i komfortu odpowiadający Zakład Kąpielowy.

Sezon rozpoczyna się **dnia 1 Czerwca.**

Bliższych informacji udziela

Dyrektor Zakładu D-r WŁODZIMIERZ DANIEWSKI

w Solcu p. Stopnice gub. Kielecka.

OJCÓW.

Zakład Leczniczy dla chorych nerwowych.

Ścisły internat cały rok otwarty, dwóch stałych lekarzy. Wodolecznictwo, gabinet elektryczny, mechanoterapia, gimnastyka wód mineralnych. Poczta i telegraf na miejscu. Odległość od Olkusza stacji kolei Iwango-Dąbrowskiej 20 wiorst. Umysłowo chorych Lecznica nie przyjmuje.

Dyrektor Zakładu Dr. St. NIEDZIELSKI.

VICHY

PRAWDZIWA WODA MINERALNA NATURALNA
Własność rządowa francuska

Należy dobrze oznaczyć nazwisko przepisując użycie Wód.

VICHY CÉLESTINS

Słabości żołądka.

pęcherza,

dolegliwości wkrzyżach, podagra, cukrzyca.

VICHY GRANDE-GRILLE

Słabości wątroby i organów żółte wydzielających.

VICHY HOPITAL

Słabości żołądka i
kiszek.

Wytwory ze soli naturalnej oirzymanej
z wód.

PASTILLES VICHY-ÉTAT

Mozolne trawienie, kwasy, dwa albo trzy po jedzeniu.

COMPRIMÉS VICHY-ÉTAT

Wydające w jednej chwili wodę
alkaliczną gazową do łatwiejszego trawienia.

ŁAMANIE W STAWACH, CHOROBA NEREK i REUMATYZM.

Węglany, Salicylowy, Będźwiniany Lityny

LE PERDRIEL

Używają się do rozpuszczania kwasu moczowego przy zapaleniach
stawów i wogóle przy usposobieniu moczanowem.

Od otrzymywanego kwasu węglanego wydzielającego się i łącza-
cego z lityną, zależy działanie tej ostatniej. W celu uniknięcia podra-
biań niedziałających, nieczystych i złego dozowania należy zwracać u-
wagę na podpis „LE PERDRIEL.”

BROMOWA, GLYCERYNO-FOSFOROWA, CYTRYNOWA.

ŻEGIESTÓW

Zakład zdrojowo - kąpielowy
w Galicyi nad Popradem.

Poczta, telegraf, kolej w miejscu.

Kąpiele gazowo-wodne, błotne, hydropatyczne i rzeczne. — Pora kąpielowa od 20 maja do końca
września. — Dwie restauracye, Pensyonat z całem utrzymaniem zależnie od pokoju od K 8 dziennie.
— Lekarz ordynujący D-r TYMOTEUSZ PIOTROWSKI, asystent klin. akuszerzy, były sekunda-
ryusz szpitala św. Łazarza.

WODA ŻEGIESTOWSKA, najsilniejsza szczawa żelazista znajduje się we wszystkich składach wód mineral. — Prospekta
i wyjaśnienia przesyła na żądanie odwrotną pocztą.

Zarząd Zakładu zdrojowo-kąpielowego w Żegiestowie.

S. JARUNTOWSKI

Warszawa, Senatorska 28.

Specyalny Skład Aparatów i Przyborów dla Chemii—Farmacyi i Medycyny

Poleca

Inhalatory suche i parowe-termometry doktorskie i kąpielowe waty-środki opatrunkowe i t. d
Urządza ambulatorya i szpitale—p. p. Lekarzom odpowiedni rabat.

Cenniki gratis.

ALBOFERYNA

z fabryki chemicznej D-ra Fritza i D-ra Sachsse
w Wiedniu

Środek odżywczy i wzmacniający, zawierający żelazo i fosfor organicznie z
białkiem związane, bez smaku i zapachu, łatwo rozpuszczalny.

Skład główny w aptece

D-ra T. Heinricha

Wierzbowa 11.

CHEMICZNA FABRYKA VON HEYDEN, RADEBEUL-DREZNO.

XEROFORM. Najlepszy i najtańszy środek zastępujący jodoform. W użyciu nie ma zapachu, nie trujący nawet przy wewnętrznym stosowaniu w dużych dawkach dla antyseptyki kiszek. Wybitnie działa kojąco na bóle i wstrzymuje krwawienie, nie drażni i nie wywołuje ekzemy. Odwiania nawet posokowate wydzieliny, działa wybitnie osuszająco i zmniejsza widocznie prędko wytwarzanie ropy. Działa wprawdzie w niektórych przypadkach słabiej na wytwarzanie ziarniny niż jodoform, przewyższa jednak jodoform i inne środki w działaniu na wytwarzanie nabłonka. Specyficznie działa przy ulcus cruris i wszystkich mokrych ekzemach. Świeże rany goją się per primam; czas gojenia skraca się. Dzięki nietrującym własnościom i kojącym bóle z dobrym wynikiem stosuje się w ginekologii i ranach po oparzeniu. Przy przewlekłych mokrych ekzemach wystarcza częste wcieranie xeroformu na wacikach; zaoszczędza się przytem kąpeli i środków opatrunkowych.

CREOSOTAL. „Heyden“. Specyfik przy wszystkich niegruźliczych chorobach zakaźnych dróg oddechowych. Bystre wyleczenie pneumonii (również broncho pneumonii, po odrze, influenzy i dyfteryi) przy stosowaniu dużych dawek Cresotalu: 10—15 gr. pro die w 4 dawkach, dla dzieci dawka na dobę 1—5 gr.

ACOIN. Miejscowy środek znieczulający w chirurgii, okulistyce i dentystycznych operacjach. Długotrwałe nawet kilka godzinne znieczulenie. Jedyny środek do bezbolesnych podspójkowych wstrzykiwań.

Acetylsalicylsaür. — Solveol. — Lactophenin,

Przedstawiciel na królestwo Polskie

LUDWIK FREIDER WARSZAWA LESZNO 60.

Literaturę wysyła się bezpłatnie.

PRZEGLĄD LEKARSKI

wychodzi trzydziesty ósmy rok w KRAKOWIE.

co soboty, w objętości co najmniej 2 arkuszy druku (in quarto). Mając na względzie potrzeby lekarzy praktycznych, zamieszcza Przegląd lekarski w swoich łamach:

I. Artykuły oryginalne z klinik, szpitali krajowych i zagranicznych z zakresu wszystkich gałęzi nauki lekarskiej. II. Oceny i sprawozdania z najnowszych prac podręczników. III. Wyciąg i streszczenia prac oryginalnych, w kraju i zagranicą. IV. Zapiski lecznicze i nowe leki. V. Sprawozdanie ze zjazdów lekarskich. VI. Felieton zajmujący się ważnymi sprawami, tyjącami się stanu lekarskiego medycyny publicznej. VII. Korespondencje. VIII. Wiadomości zawodowe i statystyczne. IX. Wiadomości bieżące.

Jako organ Towarzystwa lekarskiego krakowskiego i Towarzystwa lekarzy galicyjskich zamieszcza Przegląd lekarski Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa lek. krakows. i wszystkich sekcji Towarzystwa lekarzy galicyjskich.

Jako organ obu izb lekarskich (wschodnio i zachodnio-galicyjskiej) ogłasza sprawozdania z posiedzeń wydziału i pełnych posiedzeń izbowych i tym sposobem, obok artykułów treści ściśle naukowej, informuje czytelnika o najważniejszych sprawach, cały stan lekarski obchodzących.

Przez zaprowadzenie okładki oddzielono część redakcyjną od inseratów.

Wszystkie prace umieszczone w Przeglądzie Lekarskim, tak oryginalne, jakoteż nieoryginalne są płatne.

Cena w Galicyi rocznie 8 złr. 80 f., w Królestwie Pol. Cesarstwie rocznie 7 rubli. Nadsyłać najlepiej wprost do Administr. ul. Podwałe 9. Biuro redakcyi: Basztowa 4. Red. główny: D-r August Kwaśnicki

Wiesbaden

Sezon przez cały rok.

*Wszelchświatowa miejscowość kuracyjna i kąpielowa
Prospekty darmo za pośrednictwem zarządu kąpielowego.*

INSTYTUT WÓD MINERALNYCH w Ogrodzie Saskim

Sezon kuracyjny rozpoczyna się d. 15 Maja r. b.

Zakład Lecznicy dla chorych

NA USZY

D-ra L. Guranowskiego

Chmielna 25.

przyjmuje chorych na stałe pomieszczenie za
opłatą od rb. 3—5. Ambulatoryum codziennie
od 11—1.

Cena biletu kop. 50.

BUSKO

Dr. DYMNICKI

Lekarz zdrojowy ordynuje
willa „Wiślica“.

W Cieplicach Tenczyńskich

ordynuje jak zwykle

Dr. Filipkiewicz.

Broszurki, na składzie we wszystkich księgarniach, rozsyłam na żądanie p. t. Kolegom.

BUSKO

D-r J. MAJKOWSKI

star. lekarz szpitala Ś-go Mikołaja praktykować będzie przez całą porę kąpielową t. j. od 21 Maja do 21 Września w willi własnej.

Dr. W. Bujakowski

stałe ordynuje
w Dr u skienikach

Dr. FELIKS ARNSTEIN

ordynuje jak zwykle od 21 Maja

W Ciechocinku.

Dr. B. POLIKIER

ordynować będzie podczas sezonu w Ciechocinku
ul. Włocławska „Pod Koroną“.

D-r Adam Kołaczkowski

ordynuje od 15 Kwietnia do 1 Października 1902
w Karlsbadzie Stadt Athen vis à vis Kolonady
Mühlbrunn.

Dr. Ignacy Dembicki

lekarz zakładowy oddziałuje w Ciechocinku, Hotel Münnera.

Reichenhall

W willi Elwira (kurfiirsten strasse) otworzyłam „Pension polski“ 15 pokoi pięknie umeblowanych z wiktem lub bez wikt. Wybór lekarza z 3 tu praktykujących polaków wolny. Ceny niskie.

Marya Brüchlowa

Siostra s. p. D-ra Edwarda Brühla (z Meranu)
Adres M. Brühl. Reichenhall „Villa Elwira“.

D-r Karol Zaleski

Ordynator Kliniki dyagnostycznej Uniw. Warszawskiego praktykować będzie w nadchodzącym sezonie, jak w roku, zeszłym, w Druskienikach.

KARLSBAD

D-r Wł. Maleszewski

ordynuje jak lat ubiegłych
Alte Wiese „Drei Staffeln“.

Dr. Kazimierz Ciagliński

ordynuje jak zwykle od 20 maja

w Ciechocinku.

Dr. Med. Ruppert

ordynuje jak zwykle.

w Ciechocinku (dom Millera).

SKŁAD WÓD MINERALNYCH NATURALNYCH przy aptece FR. KARPIŃSKIEGO

w Warszawie, Elektoralna Nr. 35—Telefonu Nr. 600.

posiada stale na składzie wody naturalne wszystkich źródeł, tak krajowych, jak i zagranicznych, oraz przetwory z takowych.

Cenniki i broszury na żądanie franco gratis

JENERALNA REPREZENTACYA na Królestwo Polskie wód Contrexeville, Fachingen i Selters.

HAEMATOGEN (Haemoglobinum depur.)

otrzymuje się z krwi bydłowej przez oddzielenie włókniaka i wyparowanie w próżni przy odpowiedniej temperaturze do sucha lub do pewnej gęstości; w celu utrzymania roztworu w dobrym stanie dodaje się gliceryny, malagi lub koniaku.

Haematogen zawiera żelazo w związku organicznym i sporą ilość białka. Przepisuje się w następujących formach.

Haematogen płynny (*Hematog. liquid.*) flaszek rb. 1 k. 20.

Wino Haematogenowe (*Vinum hematogen.*) na Maladze flaszka rb. 1 kop. 50.

Dragées Haematogeni 0, 2. c Cacao obductae, flakon rb. 1 kop. 50.

Tabletki Haematogeni 0, 2 c. Cacao paratae „ 1—50.

flaszka zawiera około 250, 0 (gram) tak wina i jak roztworu, a flakon tabletek lub dragées po 100 sztuk. Dragées i tabletki zawierają Haematogenum siccum w takim stosunku, że 5 pigulek lub tabletek odpowiadają jednej łyżce stołowej Haematogenum liquidum.

Wyrabia Apteka E. Gessnera w Warszawie

Nowe katalogi ilustrowane franko

WIELKI WYBÓR

Narzędzi Chirurgicznych

najnowszych wynalazków
we wszystkich działach chirurgii
najtaniej w składzie fabrycznym

J. JODŁOWSKIEGO

Marszałkowska 137.

Zamówienia listowne są załatwiane
odwrotną pocztą.

Nowe katalogi ilustrowane franko

KROWIANKA

OSPA OCHRONNA.

Danilowiczowska 8.

Instytut D-a Tchórznickiego.

Dr. Kazimierz Kruszyński

ordynuje jak lat poprzednich w lecie
w Szczawnicy.

NAŁĘCZÓW,

zakład leczniczy dla chorych wewnętrznych i nerwowych (z wyłączeniem umysłowych). W sezonie zimowym ceny niższe (od 3 rb. 50 kop. dziennie).

Dyrektor

Dr. A. Puławski.

Lekarz Zakładu Dr. B. Malewski.

D-r Franciszek Jezierski

ordynuje jak lat poprzednich w Ciechocinku
gdzie Apteka.

Dr. Leon Tanenbaum

ordynuje od lat 20-tu
w Ciechocinku.